

Redovisning av Uppdrag att utarbeta nya kursplaner och kunskapskrav för grundskolan och motsvarande skolformer m.m.

I denna rapport med tillhörande bilagor redovisas uppdrag U2009/312/S.

2010-03-22

1	Uppdrag och utförande	3
1.1	Uppdraget	3
1.2	Uppdragets utförande	4
1.2.1	Läroplan	4
1.2.2	Kursplaner och kunskapskrav.....	4
2	Översyn av nuvarande läroplan	6
2.1	Läroplanens kapitel 1	6
2.1.1	Innehållsliga justeringar.....	6
2.1.2	Redaktionella och språkliga justeringar.....	6
2.1.3	Uppprepningar och dubbelregleringar.....	8
2.1.4	Förändringsbehov med anledning av ny skollag.....	8
2.2	Läroplanens kapitel 2	9
2.2.1	Innehållsliga justeringar.....	9
2.2.2	Redaktionella och språkliga justeringar.....	9
2.2.3	Uppprepningar och dubbelregleringar.....	10
2.2.4	Förändringsbehov med anledning av ny skollag.....	11
3	Allmänna överväganden om kursplaner och kunskapskrav	12
3.1	Vetenskapliga ämnen och skolämnen.....	12
3.2	Språk och kunskap.....	14
3.2.1	Läroplanens kunskapsperspektiv- ett vidgat kunskapsbegrepp	14
3.2.2	Kunskap och kompetens	14
3.2.3	Språket som en del av ämneskunnandet.....	15
3.3	Relationen mellan övergripande mål och kursplaner	15
3.4	Kursplaner och kunskapskrav.....	16
3.4.1	Syfte	16
3.4.2	Centralt innehåll.....	17
3.4.3	Kunskapskrav	18
3.5	Mål att uppnå i årskurs 3.....	19
3.6	Begrepps användning och språk.....	19
4	Bakgrund och kommentarer till kursplaneförslagen	21
4.1	Grundskolan.....	21
4.2	Specialskolan.....	53
4.3	Sameskolan	56
5	Remissynpunkter.....	59
5.1	Övergripande synpunkter	59
5.2	Kursplaner	59
5.3	Kunskapskrav	63
6	Allmänt råd	65

1 Uppdrag och utförande

1.1 Uppdraget

Den 22 januari 2009 beslutade regeringen om uppdrag till Skolverket att utarbeta nya kursplaner och kunskapskrav för grundskolan och motsvarande skolformer m.m. (U2009/312/S).

I uppdraget anges att Skolverket ska

- utarbeta förslag till nya kursplaner för grundskolan,
- utarbeta nya kursplaner för obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan,
- utarbeta kunskapskrav för godtagbara kunskaper för samtliga obligatoriska skolformer,
- utarbeta kunskapskrav för betygstegen A, C och E för grundskolan, grundsärskolan och specialskolan,
- redovisa en plan för genomförandet av arbetet innehållande förslag till genomförande och fortbildningsinsatser,
- redogöra för vilka antaganden om undervisningstid som ligger till grund för kunskapskraven för godtagbara kunskaper i årskurs 3 och 6 samt för betygsteget E i årskurs 9,
- föreslå de ändringar som behövs för att undvika upprepningar och dubbelregleringar i frågor som regleras i andra författningar,
- samla respektive skolforms läroplan så att de innehåller skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer samt kursplaner,
- anpassa läroplanens avsnitt Mål och riktlinjer till en ny målstruktur,
- tydliggöra sambandet mellan skolans värdegrund och uppdrag, de övergripande målen och riktlinjerna samt kursplanerna,
- utarbeta allmänna råd till de nya kursplanerna och kunskapskraven.

Den del av uppdraget som avser förslag till genomförande och fortbildningsinsatser samt redovisning av antaganden om undervisningstid redovisades till regeringen den 30 april 2009 i rapport Delredovisning av regeringsuppdrag U2009/312/S, dnr. 2008:00741.

Genom en ändring i regleringsbrevet har regeringen medgivit ett senarelagt redovisningstillfälle för de delar av uppdraget som rör den obligatoriska särskolan. Dessa delar ska redovisas till regeringen senast den 1 oktober 2010.

2010-03-22

Den del av uppdraget som innebär att Skolverket ska samla respektive skolforms läroplan är möjlig att slutföra först efter att erforderliga författningar är fastställda.

Uppdragets övriga delar redovisas i denna rapport med tillhörande bilagor.

1.2 Uppdragets utförande

1.2.1 Läroplan

Den del av uppdraget som avser översyn och anpassningar av Lpo 94, fortsättningsvis kallad läroplanen, har skett i en skolverksintern arbetsgrupp. Under arbetet har samråd skett med företrädare för Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen.

Skolverket har betraktat översynen av läroplanen som en i första hand teknisk och juridisk fråga eftersom förändringarna endast är av strukturell och inte av materiell art.

Skolverkets förslag till ändringar i läroplanerna har remitterats till Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen.

1.2.2 Kursplaner och kunskapskrav

Den del av uppdraget som avser utarbetande av nya kursplaner och kunskapskrav för grundskolan, specialskolan och sameskolan har skett i enlighet med den plan som redovisats för regeringen vid delredovisningen av uppdraget den 30 april 2009.

I uppdraget anges att Skolverket vid framtagandet av förslag till nya kursplaner och kunskapskrav ska samverka med såväl experter inom området som verksamma lärare. Avstämningar ska också enligt uppdraget göras med elevrepresentanter. Skolverket ska vidare i sitt arbete eftersträva en så god förankring som möjligt hos andra relevanta myndigheter och aktörer på området, t.ex. Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen.

Skolverket har genomfört samråd med ett stort antal organisationer och myndigheter, däribland Statens skolinspektion, Sameskolstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, elev- och föräldraorganisationer samt lärar- och huvudmannorganisationer. Sammanlagt har ca 170 organisationer och myndigheter inbjudits till samråd. Se bilaga 1 för en sammanställning av inbjudna organisationer och myndigheter.

Skolverket har under våren 2009 genomfört tio informationskonferenser riktade till huvudmän och rektorer. Vid konferenserna informerade Skolverket om bakgrunden till reformen, hur arbetsprocessen hade planerats samt regeringens tidplan. Sammanlagt nåddes knappt 3000 huvudmän och rektorer vid dessa konferenser. Skolverket har även informerat om uppdraget och dess genomförande för personal på Skolinspektionens samtliga regionkontor.

Arbets- och referensgrupperna som har arbetat med de olika ämnena har innehållit såväl forskare som aktiva lärare. Varje arbetsgrupp har bestått av cirka fem personer och referensgrupperna i varje ämne har bestått av 13 -15 personer.

I urvalet av forskare har Skolverket strävat efter att få en spridning över olika forskningsmiljöer och olika lärosäten. Arbets- och referensgrupperna för specialskolans och sameskolans ämnen har rekryterats i samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen. Sammanlagt har cirka 350 personer deltagit i arbets- och referensgrupperna.

I varje ämne har lärare som undervisar i ämnet från ca 30 skolor¹ erbjudits att lämna synpunkter på kursplaneutkastet vid tre tillfällen under höstens arbetsprocess. Av dessa har cirka 20 skolor per ämne valt att delta. Skolorna har valts ut med hjälp av statistiska urvalsmetoder. Många skolor har dessutom valt att ta vara på möjligheten att anmäla sig som frivillig referensskola. Cirka 500 skolor har deltagit och av dessa har mellan 200 och 250 skolor lämnat synpunkter på kursplaneutkastet vid de tre tillfällena under hösten. Skolverket har även valt ut fyra referensskolor som projektet har haft upprepade möten med. Vid dessa möten har Skolverkets personal mött såväl ledningspersonal och lärare som elever och föräldrar. Samtliga organisationer och myndigheter som deltagit i samråd har även erbjudits att lämna synpunkter på kursplaneutkastet vid tre tillfällen under höstens arbetsprocess.

Skolverket har under hela arbetsprocessen presenterat sitt arbete på Skolverkets webbplats där det även har funnits möjligheter att anmäla sig till ett nyhetsbrev kring reformarbetet.

Förslagen till kursplaner har slutligen remitterats till de organisationer och myndigheter som deltagit i samråd med Skolverket samt till ett urval kommuner, universitet, olika myndigheter och fackförbund. Ämnesreferensskolorna ombads att lämna synpunkter på remissversionerna även denna gång. I samband med remissomgången fanns också förslaget tillgängligt på Skolverkets hemsida. En stor mängd spontana remissvar har inkommit fram för allt i religionskunskap. Vissa av förslagen har också varit föremål för debatt i media.

Skolverkets bedömning är att dessa insatser väl svarar upp mot regeringens krav på samverkan med experter och verksamma lärare samt att arbetet ska ha en så god förankring som möjligt hos relevanta myndigheter och andra relevanta aktörer inom utbildningsområdet. Den respons som myndigheten har fått på projektets genomförande har till mycket stor del varit positiv och många menar att man givits goda möjligheter till insyn och deltagande i arbetet.

Synpunkter från remissinstanser och referensskolor presenteras översiktligt i samband med respektive avsnitt och ämne.

¹ För vissa ämnen, som bild, slöjd, musik och idrott, har mellan 100-120 skolor tillfrågats.

2010-03-22

2 Översyn av nuvarande läroplan

I uppdraget anges att Skolverket ska lämna förslag till Anpassningar av mål och riktlinjer samt förslag till ändringar för att undvika upprepningar och dubbelregleringar.

2.1 Läroplanens kapitel 1

De justeringar som föreslås i detta kapitel gäller för samtliga obligatoriska skolformer. Eventuella skolformsspecifika justeringar beskrivs under egna rubriker under respektive avsnitt. Förslagen presenteras under respektive läroplansrubrik. I bilaga 3-5 finns en fullständig version av kapitel 1 och 2 med Skolverkets förslag till ändringar markerade. Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen samtycker till föreslagna ändringar.

2.1.1 Innehållsliga justeringar

Skolans uppdrag

Skolverket föreslår att avsnittets fjärde stycke utvecklas med anledning av regeringens strategi för entreprenörskap inom utbildningsområdet i enlighet med uppdrag givet i Skolverkets regleringsbrev för 2010.

Det femte stycket som behandlar det historiska perspektivet föreslås utvecklas med ett tillägg om att ett historiskt perspektiv även bidrar till en förståelse för samtiden. Detta ger en mer komplett definition av vad ett historiskt perspektiv innebär.

Sameskolan

Grundläggande värden

Skolverket föreslår på sameskolmyndighetens initiativ att det första stycket utvecklas med ett tillägg om det samiska samhällets normer och värden.

2.1.2 Redaktionella och språkliga justeringar

Allmänt

För att läroplanstexten ska bli mer överskådlig och enklare att navigera i föreslår Skolverket att den delas upp i större stycken som skiljs åt med blankrader.

En likvärdig utbildning

Skolverket föreslår att skolans ansvar för att främja elevernas fortsatta lärande i avsnittets första stycke betonas starkare genom att ordet främja läggs tidigare i satsen.

Skolans uppdrag

I avsnittets första mening föreslås att ordet inhämta ändras till tillägna sig för att få en bättre symmetri i texten.

I avsnittets första stycke föreslås att styckets andra mening av tydlighets-skäl får ändrad ordföljd från ”I samarbete med hemmen ska” till ”Skolan ska i samarbete med hemmen”.

Skolverket föreslår att avsnittets andra stycke byggs samman med meningen ”Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper” och placeras som fjärde stycke.

Skolverket föreslår att de fyra perspektiven kursiveras för ökad tydlighet.

God miljö för utveckling och lärande

Skolverket föreslår att avsnittet utökas med ett stycke hämtat från läroplanens 2.5 Övergång och samverkan. Resten av ingressen i 2.5 stryks av skäl som redovisas på sidan 10.

Den enskilda skolans utveckling

Skolverket föreslår att rubriken ”Den enskilda skolans utveckling” ändras till ”Varje skolas utveckling” med anledning av att formuleringen den enskilda skolan kan missförstås och tolkas som en fristående skola.

I avsnittets första mening föreslås att formuleringen ”svarar mot uppställda mål” byts ut mot ”svarar mot de nationella målen”. I samma stycke föreslås att ”undervisningsmålen” byts ut mot ”verksamheten”. Genom denna ändring anpassas texten till den nya målstrukturen.

Sameskolan

God miljö för utveckling och lärande

I det föreslagna tillägget föreslås att ”gymnasiala utbildningar” ersätts med ”mottagande skolor”. Sameskolans elever tas emot i grundskolan i årskurs 7.

2010-03-22

Specialskolan

Skolans uppdrag

I avsnittets fjärde stycke föreslås ett tillägg om specialskolans ansvar för att döva och hörselskadade elever ges förutsättningar att utveckla en tvåspråkighet i enlighet med ett förslag från Specialpedagogiska skolmyndigheten.

God miljö för utveckling och lärande

Under avsnittets första stycke föreslås ett tillägg om språkmiljöns betydelse för döva och hörselskadade elever.

Övrigt

I den kvalitetsgranskning av studie- och yrkesorientering i grundskolan som Skolverket gjorde år 2007 framhöll Skolverket att staten i syfte att ytterligare stärka studie- och yrkesorienteringen i samband med en kommande läroplansöversyn borde överväga om verksamheten för studie- och yrkesorientering behöver tydligare föreskrifter.

Med anledning av att bestämmelserna kring studie- och yrkesorientering kommer att förtydligas i den nya skollagen har Skolverket valt att avvakta med eventuella förslag till förändringar i detta avseende tills den nya skollagen har trätt ikraft.

2.1.3 Upprepningar och dubbelregleringar

Förståelse och medvetenhet

Skolverket föreslår att diskrimineringsgrunderna stryks från läroplanen i och med att de framgår av diskrimineringslagen. Därigenom minskar behovet av konsekvensändringar i läroplanen vid eventuella framtida förändringar i diskrimineringslagen.

2.1.4 Förändringsbehov med anledning av ny skollag

Skolverket har gjort en översiktlig jämförelse av innehållet i läroplanens första kapitel ”Skolans värdegrund och uppdrag” och förslaget till ny skollag och har då hittat vissa förändringsbehov. Hänvisningarna till lagrum i den nya skollagen är de som finns i lagrådsremissen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (U2009/7188/S). Se bilaga 2 för en sammanställning.

2.2 Läroplanens kapitel 2

De justeringar som föreslås i detta kapitel gäller för samtliga obligatoriska skolformer. Eventuella skolformsspecifika justeringar beskrivs under egna rubriker under respektive avsnitt. Förslagen presenteras under respektive läroplansrubrik. Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen samtycker till föreslagna ändringar.

2.2.1 Innehållsliga justeringar

Normer och värden

Skolverket föreslår att det första målet ges ett tillägg om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar i syfte att stärka kopplingen mellan målet och kapitel 1.

Sameskolan

Under avsnittet ”Riktlinjer för lärare” – ”Övergång och samverkan” föreslås att gymnasieskolan byts ut till den mottagande skolan.

2.2.2 Redaktionella och språkliga justeringar

Skolverket föreslår av tydlighetsskäl att läroplanens mål och riktlinjer omstruktureras och samlas under egna rubriker och ges följande struktur.

2.1 Mål

Normer och värden

Kunskaper

Elevernas ansvar och inflytande

Skolan och omvärlden

2.2 Riktlinjer för alla som arbetar i skolan

Normer och värden

Kunskaper

Elevernas ansvar och inflytande

Skola och hem

Skolan och omvärlden

2.3 Riktlinjer för lärare

Normer och värden

Kunskaper

Elevernas ansvar och inflytande

Skola och hem

Övergång och samverkan

Skolan och omvärlden

2.4 Riktlinjer för studie- och yrkesvägledare

2.5 Rektors ansvar

2010-03-22

Ingresser

Skolverket föreslår att de ingresser som återfinns under respektive under rubrik ”Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande” etc. stryks. Motivet till förslaget är att texterna sammanfattar delar av relevanta avsnitt under kapitel 1 men inte fångar texternas hela budskap. Skolverket bedömer även att konstruktionen med sammanfattande ingresser tenderar till att leda till att läroplanens kapitel 1 tappas styrkraft och uppfattas allmänt utan koppling till skollag och förordning. Skolverket anser att förslaget ligger i linje med uppdragets ambition att renodla och tydliggöra den samlade läroplanens olika delar.

Under läroplanens avsnitt ”2.5 Övergång och samverkan” anges att skolan ska sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete med förskolan samt med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Detta avsnitt har ingen motsvarighet i läroplanens kapitel 1 och Skolverket föreslår därför att avsnittet infogas där, se rapportavsnitt 2.2.2 God miljö för utveckling och lärande.

Övergripande mål

I uppdraget anges att Skolverket ska anpassa läroplanens mål och riktlinjer till en ny målstruktur. Skolverket har gjort bedömningen att de mål som anges under normer och värden inte är i behov av någon strukturell anpassning utan fungerar väl i den nuvarande formen.

Skolverket har analyserat läroplanens nuvarande mål att sträva mot och mål att uppnå för de olika skolformerna och föreslår 14 övergripande mål som är gemensamma för samtliga obligatoriska skolformer. För sameskolans läroplan tillkommer två mål och för specialskolans läroplan tillkommer ett mål. De övergripande målen är analyserade i förhållande till EU:s nyckelkompetenser och Skolverket bedömer att förslagen innefattar dessa. Målen är formulerade som handlingskompetenser och är uttryckta som förmågor.

De delar av nuvarande mål att sträva mot och mål att uppnå som inte är en del av Skolverkets förslag till övergripande mål har myndigheten hanterat i förslagen till kursplaner.

Sammantaget bedöms Skolverkets förslag motsvara nuvarande reglering i läroplanens avsnitt 2.2 Kunskaper.

2.2.3 Upprepningar och dubbelregleringar*Bedömning och betyg*

Skolverket bedömer att avsnitt 2.7 Bedömning och betyg till stora delar är en dubbelreglering jämfört med 7 kap. 2 § grundskoleförordningen, respektive 5 kap. 3 § sameskoleförordningen och 8 kap. 1 § specialskoleför-

rordningen. I avsnittet görs också en definition av betyg som inte har någon motsvarighet i någon annan författning. Skolverket bedömer att en sådan definition, om den ska finnas, bör göras i skollagen. Avsnittet innehåller även riktlinjer som enligt Skolverkets bedömning går utöver vad som regleras i andra skolförfattningar och som bör ses över och regleras i respektive skolformsförordning. Skolverket föreslår mot bakgrund av detta att avsnittet ses över i sin helhet. Skolverket anser att det av pedagogiska skäl bör finnas ett avsnitt i läroplanen som behandlar information till föräldrar om bedömning och betygsättning men avvaktar med förslag till övriga skolförfattningar är fastställda.

Språklagen

Enligt 8 § språklagen (2009:600) har det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Enligt 9 § språklagen har det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket.

I skolregleringen benämns ”svenskt teckenspråk” endast som ”teckenspråk”. Ämnet i specialskolan heter ”teckenspråk”, se bilagan till specialskoleförordningen (1995:401). Också det ämne som kan läsas som språkval i grundskolan heter ”teckenspråk”, se 2 kap. 18 § grundskoleförordningen (1994:1194).

Skolverket föreslår att regleringen harmoniseras med språklagen genom att ämnet i specialskolan benämns ”svenskt teckenspråk” och att ämnet i grundskolan benämns ”svenskt teckenspråk för hörande”.

2.2.4 Förändringsbehov med anledning av ny skollag

Skolverket har gjort en översiktlig jämförelse av innehållet i läroplanens andra kapitel ”Mål och riktlinjer” med förslaget till ny skollag och har då hittat vissa förändringsbehov. Hänvisningarna till lagrum i den nya skollagen är de som finns i lagrådsremissen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (U2009/7188/S), se bilaga 2 för sammanställning.

2010-03-22

3 Allmänna överväganden om kursplaner och kunskapskrav

Uppdraget att utarbeta nya kursplaner och kunskapskrav innebär så stora strukturella förändringar att det ur ett kursplaneperspektiv är att betrakta som en genomgripande styrningsreform. I och med införandet av ett obligatoriskt centralt undervisningsinnehåll, en ämneskomponent som är oreglerad i nuvarande kursplaner, har det krävts en fullständig genomlysning av de olika ämnena.

I uppdraget anges att det centrala innehållet ska vara rimligt i förhållande till den i skollagen reglerade undervisningstiden för de olika ämnena. Denna instruktion ska förstås i förhållande till den kritik² som riktats mot de nuvarande kursplanerna och deras ambitionsnivå. Den tid som varje ämne har till förfogande har inte diskuterats på länge i den svenska skoldebatten och frågan om undervisningstid är starkt relaterad till frågor om innehållsurval och ambitionsnivå. Dessa frågor har varit ständigt närvarande under Skolverkets arbete med kursplaneförslagen. Med anledning av detta och i ljuset av den mediala diskussion som förts kring ett par av grundskolans ämnen har Skolverket valt att inleda detta avsnitt om kursplaner och kunskapskrav med ett par kortfattade bakgrundsavsnitt.

3.1 Vetenskapliga ämnen och skolämnena

Vetenskapliga ämnen är konstruktioner som synliggör och anger gränser mellan olika meningsfulla helheter eller delmängder och fungerar som en slags ordnande kategorier. Att inrätta ett ämne innebär att bestämma dess territorium i förhållande till andra ämnen. Genom att synliggöra dess skiljelinjer i förhållande till andra ämnen identifieras det som är ämnesspecifikt.

En första tydlig skiljelinje mellan ämnen är att de intresserar sig för olika aspekter av verkligheten och att de inom dessa aspekter uppmärksammar skilda typer av frågeställningar. Ämnen har således olika sakinnehåll. Det räcker inte med att identifiera ett ämnes sakinnehåll för att definiera ett ämne eftersom det inom ett etablerat ämne kan finnas mycket vitt skilda frågeställningar och innehåll som behandlas. Samma frågeställningar kan dessutom behandlas inom flera ämnen.

En andra skiljelinje mellan ämnen är att olika ämnen närmar sig sina frågeområden med olika speciella metoder för kunskapsproduktion. Ett ämne har sin repertoar av metoder för kunskapsproduktion. Utvecklingen av dessa är en central uppgift i ämnets utveckling, men även här är gränsdragningen diffus. Ämnen påverkas av varandra och det är ingen ovanlighet att ämnen tar till sig metoder utvecklade inom andra ämnen.

² SOU 2007:28 *Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan*

En tredje skiljelinje mellan ämnen är att det inom varje ämne har utvecklats en uppsättning begrepp, förklaringsformer, modeller och teorier som skiljer sig från andra ämnen. Inom ämnen kommuniceras även kunskapen på olika sätt. Notskriften, den tekniska ritningen och den tredimensionella modellen utgör alla språk inom respektive ämne och är universellt gångbara. När nya ämnen utvecklas ur det som initialt varit tvärvetenskaplig samverkan mellan ämnen, så syns detta genom att det börjar uppstå en för det nya ämnet specifik konstellation av tankefigurer som kan sägas utgöra ämnets teori. I denna ingår också teorier om det egna ämnet - dess vetenskapsteori och kunskapsteori.

Som en fjärde och avslutande skiljelinje kan anges att ett ämne, och skiljelinjen mellan ämnen, bör vara erkänd i en vidare krets än den egna gruppen. Det är inte meningsfullt att tala om ett nytt ämne om detta ämnes gränser i förhållande till de ovan nämnda tre skiljelinjerna inte accepteras åtminstone nationellt men helst också internationellt.

Gränserna mellan ämnen inte kan göras absoluta; det finns alltid överlappningar och gränsdragningsproblematik.

När det gäller skolämnen i grundskolan och motsvarande skolformer är villkoren i grunden desamma som inom vetenskapen men det finns betydelsefulla skillnader. I Sverige definieras ett skolämne på följande vis. ”-ämne: ämne för vilken regeringen fastställt en kursplan.”, 1 kap. 2 § grundskoleförordningen (1994:1194). Detta visar att skolämnen inte är något som existerar och tar form utanför skolan utan att det är politiskt beslutade juridiska regleringar. Därigenom skiljer sig skolämnen väsentligen från de villkor som gäller för vetenskapliga ämnen. En annan grundläggande skillnad mellan skolämnen och vetenskapliga ämnen är att skolämnen inte är kunskapsproducerande på så vis att de genererar ny kunskap.

När det gäller skolämnen finns för varje tidsålder föreställningar om vilken kunskap som är mest väsentlig och som utgör skolans ämneskanon. Dessa föreställningar förändras över tid och är inte enhetliga utan är tvärt om präglade av variation och mångfald. De övergripande föreställningarna är påverkade av de aktuella politiska ambitionerna, forskning och rådande ämnestraditioner och balansen mellan dem varierar från tid till annan. Ingen av dessa tre storheter är dock vare sig särskilt homogen eller entydig till sin karaktär. Det är till exempel ingen ovanlighet att det inom akademien råder stora meningsskiljaktigheter kring grundskolans kunskapsinnehåll och att olika intressenter hävdar sina intressen med stark emfas. Lika lite är ämnestraditioner inom ett skolämne homogena; de varierar beroende av bland annat lärares utbildningsbakgrund, som i sin tur är nära förknippad med den tidsperiod då läraren fick sin utbildning.

Skolämnen är således kompromissprodukter som i det närmaste regelmässigt är omgärdade av spänningar av olika slag.

2010-03-22

En grundläggande utgångspunkt för konstruktion av skolämnen är utbildningens syfte. I läroplanen finns tre centrala aspekter, eller syften, att ta i beaktande vid utarbetande av kursplaner.

Den första aspekten är medborgarperspektivet, vilket handlar om att ge alla elever sådana kunskaper som är nödvändiga utifrån ett samhällsmedborgarperspektiv. Det rör sådana saker som att kunna delta och ta egen ställning i samhällsdebatten och att klara vardagen – en beredskap att handla och agera självständigt och tillsammans med andra i samhället.

Den andra aspekten är det studieförberedande perspektivet som handlar om grundskolans uppdrag att ge elever kunskaper som är nödvändiga inför fortsatta studier oavsett om det gäller yrkesutbildande eller högskoleförberedande program i gymnasieskolan. Denna aspekt är också relevant för den fortsatta utbildningen inom grundskolan.

Den tredje aspekten är den personliga utvecklingen. Med personlig utveckling menas i detta fall att individen i sitt lärande gör erfarenheter som påverkar det egna tänkandet och den egna personligheten. Beroende på hur ämnen utformas och undervisningen bedrivs kan de ge olika goda förutsättningar för denna personlighetsutvecklande process.

3.2 Språk och kunskap

3.2.1 Läroplanens kunskapsperspektiv- ett vidgat kunskapsbegrepp

I vardagligt tal är ofta kunskap associerat med att ha kunskap om något. En definition utifrån det perspektivet skulle vara att kunskap är synonymt med fakta och förståelse. Detta är en begränsad definition i förhållande till läroplanens kunskapsperspektiv. I läroplanen beskrivs kunskap som ett kunnande, en förmåga, att delta på vissa särskilda sätt i olika sammanhang. I läroplanen används begreppet kunskap således i en utvecklad betydelse och inbegriper de fyra kunskapsformerna fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. De olika kunskapsformerna samspelar med varandra och utgör varandras förutsättningar. Syftet med detta utvidgade kunskapsbegrepp är att motverka en ensidig betoning av någon kunskapsform framför någon annan och att upphäva det dikotoma förhållandet mellan teoretisk och praktisk kunskap. Läroplanens kunskapsperspektiv inkluderar också den erfarenhetsbaserade kunskapen, ofta kallad för tyst kunskap, som alltid utvecklas i förhållande till en praktik av något slag.

3.2.2 Kunskap och kompetens

Under senare år har kompetensbegreppet vunnit mark och gjort intåg också i utbildningssammanhang. Exempel på detta är EU:s och OECD:s arbeten kring nyckelkompetenser. I de svenska läroplanerna förekommer inte begreppet kompetens men det kunskapsperspektiv som läroplanerna bygger på ligger mycket nära den kanske vanligaste uttolkningen av kom-

petensbegreppet dvs. som ett kunnigt och engagerat deltagande och handlande i en viss praktik. Skolverket har valt att inte införa kompetensbegreppet i de samlade läroplanerna för grundskolan och motsvarande skolformer. Motivet till detta är en strävan att begränsa antalet kunskapsuttryck och bedömningen att läroplanens begreppsapparat fyller de behov som finns. Att införa ytterligare ett kunskapsuttryck skulle enligt Skolverkets mening inte bidra till ökad tydlighet.

3.2.3 Språket som en del av ämneskunnandet

Skolan har ett viktigt uppdrag att ge alla elever möjlighet att utveckla sin språkliga förmåga så långt som möjligt. Detta kräver ett språkutvecklande innehåll och arbetssätt i skolans samtliga ämnen.

Inom ämnen finns alltid ett mer eller mindre utvecklat ämnesspråk som består av specifika uttolkningar och definitioner av begrepp men också av olika typer av texter och konventioner kring dessa. Att ha kunskap om dessa och dess användning är en språklig dimension av ämneskunnandet som handlar om att kunna uttrycka sig adekvat men också om att kunna läsa och förstå texter som hör till ämnet³. Det är genom detta fackspråk som ämnets idéer och begrepp relateras till varandra och vävs samman till meningsfulla helheter. Detta specialiserade ämnesspråk är inte bara en förutsättning för att så småningom klara av det vetenskapliga meningsskapandet och den abstraktionsnivå som finns inbyggt i ämnet utan blir också en del av den sociala gemenskap som ämneskunniga ingår i. Genom att använda språket på ett sådant sätt konstrueras de tankemönster som är centrala i ämnesdiskursen. Detta är inget som går av sig själv som en naturlig förlängning av vardagsspråket utan kräver stöd och vägledning av kompetenta lärare och tydlig styrning genom kursplanerna.

Språkets roll i denna utveckling mot mer avancerade tankeprocesser är avgörande. Språket är verktyget för att nå förmågor som att kunna generalisera, kategorisera, abstrahera och reflektera. Detta är förmågor som varje ämne har att utifrån sin specialitet utveckla under grundskoletiden.

3.3 Relationen mellan övergripande mål och kursplaner

Enligt uppdraget ska den samlade läroplanens första del, dvs. nuvarande läroplan, ange de övergripande målen med utbildningen. I den samlade läroplanens andra del, dvs. skolformens kursplaner och kunskapskrav, ska de långsiktiga målen för respektive ämne anges. I arbetet med kursplanerna har Skolverkets utgångspunkt varit att varje kursplan ska avgränsas till att ge ett ämnesspecifikt kunskapsbidrag till läroplanens övergripande kunskapsmål. Detta innebär att det i kursplanerna i princip inte

³ Resultaten från PIRLS 2006 visar att svensk skola stödjer elevers utveckling av en grundläggande läsförmåga men den stödjer inte elevernas vidare utveckling av mer avancerade förmågor att läsa såväl skönlitterära texter som faktatexter i olika ämnen i tillräcklig utsträckning.

2010-03-22

finns någon innehållsgrund för de övergripande mål som anges under övriga rubriker i läroplanens kapitel två. Enligt denna konstruktion ger en undervisning som utgår från kursplanerna för de olika ämnena sammantaget den innehållsliga grunden för de övergripande kunskapsmålen.

Vissa av de övergripande kunskapsmålen berör dock sådant som inte i första hand handlar om innehållsliga aspekter utan är snarare sådana kunskaper som utvecklas genom ett visst sätt att arbeta och genom användande av vissa redskap, till exempel modern teknik. Denna typ av kunskaper anges i princip inte i kursplaneförslagen. Former för samverkan mellan ämnen och ämnesområden som kan vara betydelsefulla för att eleverna ska utvecklas i riktning mot de övergripande kunskapsmålen regleras inte heller i kursplanerna. De förslag till kursplaner som Skolverket presenterar är starkt ämnesavgränsade, i enlighet med uppdraget och för att vara tydliga. Läroplanens riktlinjer för samverkan mellan ämnen är därför betydelsefulla för att de övergripande målen med utbildningen ska förverkligas.

3.4 Kursplaner och kunskapskrav

Skolverket har eftersträvat att det av kursplanerna tydligt ska framgå vad som krävs av skolan och har därför till största del uttryckt reglerna i kursplanerna som handlingsregler, till exempel: ”Genom undervisningen ska eleverna ges möjligheter att utveckla kunskap om...”. Med andra ord talar handlingsregeln tydligt om vad som regleras och vem som är ansvarig.

I de delar av kursplanerna och kunskapskraven där avsikten snarare än att styra skolan är att förklara eller definiera något, återfinns även vissa kvalifikationsregler, till exempel i kunskapskraven: ”Eleven återger och samtal om grundläggande delar av innehållet...”.

3.4.1 Syfte

I uppdraget anges att under ämnets syfte ska motiven anges till varför ämnet finns i respektive skolform, syftet med undervisningen i ämnet och vad kunskaperna ska leda till. I syftet ska också de långsiktiga målen för ämnet anges. Målen ska vara utformade på ett sådant sätt att de inte begränsar elevernas kunskapsutveckling i ämnet.

I Skolverkets förslag till kursplaner inleds syftestexterna med ett kort avsnitt som anger motiven till varför ämnet finns i respektive skolform. Denna del av kursplanen är utformad som en kvalifikationsregel.

Nästa stycke i kursplanen inleds med meningen ”Undervisningen i ämnet xx ska syfta till att...”. I följande stycken anges syftet med undervisningen i ämnet. Här beskrivs på ett övergripande sätt vilka kunskaper undervisningen ansvarar för att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla. Denna del av kursplanen är utformad som en handlingsregel och reglerar undervisningens ansvar.

Syftestexten avslutas med ämnets långsiktiga mål som anförs av mening- en ”Genom undervisningen i ämnet xx ska eleverna ges förutsättningar att utveckla förmågan att...”. De långsiktiga målen är formulerade som ämnesspecifika förmågor och utgår från syftestexten. I målen är dock sådana aspekter som anges i syftestexten men som inte ska vara betygs- grundande borttagna. De långsiktiga målen är handlingsregler och riktar sig således till undervisningen och anger inte några fast angivna kun- skapsnivåer eller krav på eleverna.

3.4.2 Centralt innehåll

I uppdraget anges att under rubriken Centralt innehåll ska de kunskaps- områden anges som är väsentliga att arbeta med i undervisningen för att eleverna ska utvecklas mot målen. I uppdraget beskrivs även att det cen- trala innehållet ska utvecklas och visa på ett mer avancerat och samman- satt ämnesinnehåll ju högre årskurser som avses.

I Skolverkets förslag till kursplaner utgår det centrala innehållet från syf- testexten och anger vilka kunskaper i och om ämnet som undervisningen ska behandla och som eleverna har rättighet att få möta. Det centrala innehållet är en handlingsregel.

Grundprincipen för konstruktionen av det centrala innehållet är att det inte ska ange undervisningsmetoder eller beskriva aktiviteter. I vissa äm- nen kan dock aktiviteter beskrivas som en del av innehållet i ämnet och det finns därför vissa sådana inslag i kursplaneförslagen. Tydliga exempel på detta är förslagen i musik och slöjd.

I Skolverkets förslag till kursplaner är det centrala innehållet uppdelat i olika kunskapsområden för att skapa sammanhängande helheter och därmed ökad tydlighet. Varje kunskapsområde har en egen rubrik och innehållet anges av tydlighetsskäl i form av strecksatser. Innehållet är inte rangordnat efter betydelse och de olika strecksatserna är olika omfattan- de.

I arbetet med det centrala innehållet har Skolverket strävat efter att det som undervisningen ska behandla i så stor utsträckning som möjligt är relevant, eller kan göras relevant, för eleverna i respektive ålder. Innehål- let i de olika ämnena är även avstämt i förhållande till varandra för att undvika oönskade överlappningar och för att underlätta ämnesövergri- pande och ämnesintegrerande arbete.

Skolverket har formulerat det centrala innehållet så att det ska vara möj- ligt att behandla inom ramen för undervisningstiden för respektive ämne. Det finns även utrymme för lokala tillägg eller fördjupningar.

Det har varit en grannlaga uppgift att göra innehållsurvalet och att for- mulerat det på ett sätt som är tydligt och samtidigt inte detaljstyr lärarna i deras arbete. Detaljeringsgraden av innehållet varierar till viss del inom och mellan ämnena just för att åstadkomma en önskad grad av styrning.

2010-03-22

Vissa områden är nödvändiga att uttrycka mer precist än andra, där man kan ha en större öppenhet i formuleringarna.

3.4.3 Kunskapskrav

I uppdraget anges att kunskapskraven ska vara tydligt och distinkt utformade så att de bidrar till en likvärdig bedömning. De ska vara konkreta och utvärderingsbara men inte utformas på ett sådant sätt att de detaljstyr skolorna och lärarna eller inskränker lärarnas pedagogiska frihet. Ambitionsnivån för kunskapskraven ska anpassas till vad som är realistiskt att genomföra inom ramen för den samlade undervisningstiden.

I anslutning till förslagen till kursplaner presenteras Skolverkets arbetsversioner av kunskapskrav. Att ta fram kunskapskrav är i hög grad ett utvecklingsarbete och inför denna redovisning har Skolverket prioriterat ett urval av ämnen i syfte att redovisa så genomarbetade kunskapskrav som möjligt. Dessa ämnen är svenska, matematik, historia, religionskunskap, biologi, fysik, kemi och slöjd. Skolverket avser att fortsätta arbetet med att utveckla kunskapskraven fram till dess att föreskrifter för kunskapskrav ska fastställas av myndigheten, vilket kan ske först efter att regeringen beslutat om grundskolans kursplaner.

Kunskapskraven är konstruerade utifrån ämnenas långsiktiga mål och beskriver en kunskapsprogression för de förmågor som anges i målen genom årskurserna och för de olika betygen A, C och E. Kunskapskraven i årskurs nio är uppbyggda av en text som är gemensam för de olika betygstegen. Skillnaden mellan betygstegen beskrivs med olika progressionsuttryck. På detta vis illustreras och tydliggörs kunskapsprogressionen. Kunskapskraven är även konstruerade så att alla ämnesspecifika förmågor och kunskapsformer ska återfinnas för alla betygsteg. I nuvarande system finns en dragning åt att det för godkänt betyg krävs grundläggande ”faktakunskaper” och att det för högre betyg krävs kunskaper att analysera och tolka. Skolverket bedömer att samtliga kunskapsformer ska finnas representerade på samtliga betygsnivåer.

Kunskapskraven är skrivna i presens och formulerade som observerbara kunskaper. Avsikten är att minska tolkningsutrymmet och stärka en likvärdig bedömning. Kunskapskraven är således inte konstruerade utifrån samma principer som nuvarande mål att uppnå och betygskriterier. Dessa är konstruerade så att det för högre betyg anges vilka kunskaper som krävs utöver vad som krävs för det underliggande betyget. Målen att uppnå är inte heller formulerade som observerbara kunskaper utan som beskrivningar som ”eleven kan”, ”Eleven förstår”.

Den största utmaningen i konstruktionen av kunskapskrav är att hantera kopplingen mellan de ämnesspecifika förmågorna och det centrala innehållet. Om det i kunskapskraven görs explicita och detaljerade kopplingar till delar av det centrala innehållet för respektive betygsteg riskerar kunskapskraven att bli anvisningar om olika studievägar för de olika betygen, en konsekvens som Skolverket anser att det är viktigt att undvika. Alla

elever har rätt till en undervisning som ger förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt och som behandlar hela det centrala innehållet och inte avgränsade delar. Kunskapskravens styrkraft kan bedömas bli stark och därför är det av stor betydelse hur de utformas så att de ger önskade, och inte oönskade, styreffekter. Denna fråga har varit ständigt närvarande i Skolverkets arbete med kursplaneförslagen och kunskapskraven. Arbetet handlar om att balansera konkretionsnivån och detaljeringsgraden på målen, det centrala innehållet och kunskapskraven för att uppnå önskad tydlighet i kombination med önskade styreffekter. Relationen mellan det centrala innehållet och kunskapskraven kan liknas vid kommunicerande kärl där mindre detaljerade innehållskomponenter i kunskapskraven leder till mer detaljerat centralt innehåll.

Kunskapskraven är inom ramen för varje ämne uppbyggda på ett enhetligt sätt. Skolverket avser dessutom att inleda kunskapskraven för respektive ämne med en kort beskrivande text som beskriver hur kunskapskraven är konstruerade utifrån ämnets långsiktiga mål. Texten ska även beskriva hur progressionen inom respektive förmåga är konstruerad. Skolverkets bedömning är att en sådan text bidrar till att tydliggöra den tänkta kunskapsutvecklingen genom hela skoltiden inom ett ämne. I ämnet biologi finns ett exempel på en sådan text.

3.5 Mål att uppnå i årskurs 3

I uppdraget anges att nuvarande mål att uppnå i årskurs 3 för svenska, svenska som andraspråk och matematik ska anpassas till kursplanstrukturen.

Skolverket har i förslagen till kursplaner och i arbetet med kunskapskrav utgått från dessa mål och tillsett att de är inarbetade i förslagen. I myndighetens arbete med kursplaner för specialskolan har Specialpedagogiska skolmyndigheten framfört att de önskar en avstämningsspunkt i teckenspråk på samma vis som för svenska och matematik. Skolverket avser därför att fastställa kunskapskrav för årskurs 4 i specialskolans kursplan i teckenspråk.

3.6 Begreppsanvändning och språk

I uppdraget anges att de samlade läroplanerna ska genomsyras av större konkretion och precision än nuvarande. Ett tydligt och begripligt språk ska eftersträvas och ett begränsat antal begrepp ska användas vid formuleringen av målen och kunskapskraven. Begreppsanvändningen ska vara konsekvent och enhetlig i fråga om kunskapsuttryck och kunskapsnivåer.

Skolverket har i sitt arbete strävat efter att i förslagen till kursplaner och kunskapskrav vara mycket strukturerad och konsekvent i begreppsanvändningen. Ord och begrepp får emellertid en del av sin mening i det sammanhang som de används och en fullständigt enhetlig begreppsanvändning är därför enligt Skolverkets mening inte möjlig att åstadkomma.

2010-03-22

Skolverket bedömer att förslagen till kursplaner väl följer uppdragets intentioner.

4 Bakgrund och kommentarer till kursplaneförslagen

4.1 Grundskolan

Bild

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i bild

Utgångspunkt för utformningen av kursplaneförslaget i bild har varit resultat i ämnesrapporten från Skolverkets nationella utvärdering av grundskolan, NU-03⁴. Resultaten från rapporten visar på att bildframställning för hand dominerar ämnet och står för huvuddelen av undervisningstiden. Övriga moment behandlas i mindre omfattning och elevernas måluppfyllelse är lägst när det gäller bild- och konstförståelse. NU-03 visar också på att bild tillhör de ämnen som har högst andel elever som inte anser sig få veta vad som krävs för ett visst betyg samt att elevernas måluppfyllelse är minst när det gäller bild- och konstförståelse.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Kursplaneförslaget i bild skiljer sig inte nämnvärt när det gäller inriktning från den nuvarande kursplanen. Det som skiljer är att de individuellt relaterade och kommunikativa perspektiven har blivit tydligare. Diskussionen i expertgrupperna har bl.a. handlat om hur kursplanen och ämnet tydligare kan knytas till ett kommunikativt perspektiv. Det innebär att kommunikationen hamnar i fokus och integrerar bildämnets två beståndsdelar, att skapa/framställa och att analysera/tolka. I det centrala innehållet har både kunskaper om och i bild skrivits fram för att ge elever verktyg att framställa, granska och hantera bilder. I bildkommunikation framhävs bildspråklig kompetens, att se och förstå bilden, inte endast som yta utan också som det som bilder berättar. Ett sådant synsätt innebär inte ett avsteg från bildskapande utan det är endast en utveckling mot betydelse- och bildskapande bildarbete. I stället för att uppfatta skapandet som separerat från bild- och kulturstudier kan förmåga att gestalta, uppleva, kritiskt granska samt att presentera och sprida gestaltningar ses som en helhet.

Ytterligare en skillnad är att området för studierna definieras tydligare i syftet. Elever ska ges möjligheter att möta och få erfarenheter av visuell kultur som består av film, foto, design, konst, arkitektur och miljö. När det gäller den digitala bildhanteringen är den framskriven både i syftet och i det centrala innehållet för samtliga tre årskursspann. I nuvarande kursplan finns endast vaga formuleringar kring metoder inom dator- och videoteknik.

⁴ Skolverket (2005). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003* Rapport 253

2010-03-22

Remissynpunkter

Ett fåtal remissyttranden har inkommit när det gäller kursplaneutkastet för bildämnet. De instanser som yttrat sig ställer sig i huvudsak positiva till förslaget. Synpunkter som framförs rör huvudsakligen ordval eller enstaka tillägg till skrivningarna i syfte och centralt innehåll. Några av yttrandena uttrycker dock oro för att ämnet teoretiseras och föreslår att bildskapandet ska förstärkas, dels genom att detta skrivs fram tydligare i syftet, dels genom att kunskapsområdena byter plats så att "Bildframställning" samt "Redskap för bildframställning" kommer före kunskapsområdet "Bildanalys". Önskemål framförs också om tydligare skrivningar av kunskapskraven. Utifrån remissyttrandena har vissa omarbetningar av kursplaneutkastet i bild gjorts. Bildskapandet har skrivits fram tydligare i syftet och de tre kunskapsområdena har bytt plats i enlighet med remissyttrandet.

Engelska och moderna språk

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i engelska och moderna språk

Utgångspunkt för utformningen av kursplaneförslaget i engelska har varit resultat i ämnesrapporten från den jämförande studie av elevers kunskaper i och uppfattningar om ämnet engelska som genomfördes i åtta europeiska länder 2002⁵ samt Skolverkets nationella utvärdering, NU-03. För ämnet moderna språk finns för närvarande dock ingen motsvarande nationell eller internationell jämförelse av ämnet och dess resultat.

Överlag har svenska ungdomar en positiv attityd till ämnet engelska. Det rankas näst högst i enkätfrågor om vilka ämnen eleverna kan påverka innehållet och arbetssättet i, lär sig mest i samt har mest behov av mer tid i. Det sammantagna utfallet av den europeiska studien visar att Sverige tillsammans med Norge ligger högst resultatmässigt och att resultatspredningen i Sverige är liten jämfört med övriga länder. Svenska elever har en god förståelse av talad och skriven engelska, och har god muntlig färdighet. Däremot pekar resultaten på att eleverna behöver stärka sina skriftliga färdigheter. Resultaten i NU-03 visar samtidigt att det inte verkar ha någon stor betydelse för kunskaperna i engelska vid grundskolans slut vid vilken tidpunkt eleverna börjat med ämnet.

En viktig utgångspunkt i kursplanerevisionen för engelska har varit att förbättra elevernas skriftliga språkfärdighet och samtidigt behålla deras muntliga språkfärdighet och goda förståelse av talad och skriven engelska. Samtidigt har det varit viktigt, för såväl engelska som moderna språk, att anpassa ämnena till den förändrade omvärld som bl.a. innebär att språket finns tillgängligt i princip överallt och när som helst. Elevernas

⁵ Skolverket (2004) *Assessment of English* Rapport 242

beredskap i form av kommunikativa färdigheter för det globala samhället har varit en central utgångspunkt i arbetet.

Nuvarande kursplan konstruerades i en modell som tog sin utgångspunkt i Europarådets referensram för språk, GERS (nedan kallad den europeiska referensramen). Ramverket innebär att man utgår från 6 nivåer, vilka beskriver språkfärdigheter från nybörjarnivå till avancerad nivå. De svenska språkkursplanerna i engelska och övriga moderna språk bygger på samma principer som GERS, men när stegsystemet infördes i den nuvarande kursplanen valde man ett system med 7 steg omfattande nybörjar- till gymnasienivå. Dessa benämns dock inte med stegbeteckning i grundskolan.

Diskussionen i expertgrupperna har framför allt kretsat kring hur språkets form och strukturelement kan skrivas fram utifrån en handlingsinriktad och kommunikativ språksyn, dvs. att lärandet ska ske i funktionella och meningsfulla sammanhang och att språk i undervisningen inte ska delas upp och läras i separata byggstenar.

Utgångspunkt vid kursplanerevideringen har varit att fortsätta i linje med det europeiska språkutvecklings- och valideringsarbetet genom att söka harmonisera kursplanerna i engelska och moderna språk ytterligare gentemot den europeiska referensramen.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Sammanfattningsvis ger förslaget inte uttryck för några förändringar av ämnets betydelse eller roll i undervisningen, liksom inte heller i grundsynen på språklärande.

Förslaget behåller nuvarande steg och nivåer. Detta innebär att syftestexter och centralt innehåll i engelska och moderna språk är identiska eller likartade. I förslaget har engelska i årskurs 6 konstruerats att motsvara steg 2. Det innebär att centralt innehåll och kunskapskrav för engelska i årskurs 6 och moderna språk i årskurs 9 i allt väsentligt ligger på samma nivå gällande språkfärdighet.

Förslagets text anknyter närmare till den europeiska referensramen där språkliga aktiviteter delas in i reception, produktion, interaktion och mediering. Reception innefattar förmågorna att uppfatta talat och skrivet språk, produktion omfattar förmågorna att tala och skriva språket, och interaktion omfattar alla former av informationsutbyte mellan individer; samtal, chatt, brevväxling etc. I förslaget till kursplan i engelska och moderna språk delas det centrala innehållet in under dessa tre begrepp. Mediering åsyftar tolkning eller översättning mellan olika språk och bedöms för grundskolan snarare vara en metodisk del. I syfte att säkra kursplanernas nivåer gentemot referensramen innehåller förslaget också de texttyper och kontexter för språkanvändning som förekommer i den europeiska referensramen.

2010-03-22

Nuvarande kursplan liksom förslaget talar om vikten av språkkunskaper för individens möjligheter i internationellt studie- och arbetsliv samt för sociala kontakter. Till skillnad från nuvarande kursplan hänvisar man i förslaget dock inte till olika länder där språket talas utan talar istället bredare om olika sociala och kulturella sammanhang. Detta bör ses som ett utslag av språkets ökade närvaro i fler och fler aspekter av vardagen.

I linje med NU-03 har förslaget skrivit fram vikten av att ta vara på språket i omvärlden, till exempel via medier. I nuvarande kursplan liksom i förslaget betonas den handlingsinriktade och kommunikativa språksynen. Emellertid lyfter förslaget i syftestexten och i de långsiktiga målen också att ett gradvis ökat behärskande av byggstenarna ingår i den kommunikativa förmågan, och dessa byggstenar skrivs också fram i centrala innehållet i form av uttal, grammatik, stavning, interpunktion osv.

Sammanfattning av remissynpunkter

Då kursplanerna i engelska och moderna språk enligt ovan är konstruerade efter gemensamma riktlinjer och delar syfte, centralt innehåll och kunskapskrav har organisationer och högskolor till stor del valt att lämna en uppsättning synpunkter gällande båda förslagen.

Från ett antal remissinstanser har framförts att man i stort är positiva till förslaget. Synpunkterna pekar på att förslaget behållit den kommunikativa språksynen samt även knutits närmare den europeiska referensramen för språk i sina formuleringar. Samtidigt framförs önskemål om en referens till skalorna i CEFR.

Av synpunkterna framkommer farhågor för att det centrala innehållet inte tillräckligt tydligt definierar vad eleverna ska möta av grammatik och språklig struktur. Ett antal remissinstanser bedömer kunskapskraven som för otydliga vad gäller progressionen, vilket även framförts i yttranden från enskilda skolor, arbetslag och enskilda personer. Man efterlyser också exempel för bedömning, liknande de som finns för ämnesproven idag.

Från framförallt lärarutbildningar framförs synpunkter om vikten av att undervisningen för de yngre åldrarna utgår från barnens behov och förmågor och lyfter fram motiverande aktiviteter för att motverka bl.a. talängslan. Här lyfts vikten av att kursplanen skriver fram möjligheten att använda sig av all engelska som finns i omvärlden som inkörsport till språkmedvetenhet, liksom vikten av att lära ut kommunikativa och språkliga strategier.

Skolverket har beaktat remissinsatsernas synpunkter genom att skriva fram en tydlig progression beträffande språkets form och struktur genom alla årskurser i engelska och inom ramen för språkvalet samt elevens val för ämnet moderna språk. I linje med nuvarande kursplan och mot bakgrund av resultaten i NU-03 skrivs samtidigt vikten av en helhetssyn på

språklärande fram, vilket innebär att språket sätts i ett kommunikativt sammanhang.

Det har också tillkommit vissa skrivningar som ska betona vikten av att undervisningen möter elevernas förutsättningar och behov. I engelska har skrivandet tonats ner i årskurs 1-3 till förmån för en muntlig kommunikation. Detta justeras dock till att i år 6 motsvara kraven för steg 2 gällande alla språkfärdigheter. Skolverket bedömer däremot att det inte finns utrymme för att ange referenser till skalorna i CEFR inom dess kursplaners struktur

Hem- och konsumentkunskap

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i hem- och konsumentkunskap

Utgångspunkten för utformningen av kursplaneförslaget i hem- och konsumentkunskap är resultat från ämnesrapporten från Skolverkets nationella utvärdering, NU-03, samt utredningen Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan.

Resultatet från NU-03 visar att ämnet betraktas som viktigt av eleverna och de har tillit till egen kompetens och lust att lära. Det kan förklaras av att eleverna anser att ämnet har en stark anknytning till deras livsvärld och ger användbara kunskaper för livet i hem och familj, nu och för framtiden. Namnändring från hemkunskap till hem- och konsumentkunskap i samband med revideringen av kursplanerna år 2000 har bidragit till att undervisningen i högre grad än tidigare utgår från de val som eleverna gör som konsumenter och att alla konsumentfrågor prioriteras mer. Å andra sidan visar rapporten att mer än hälften av eleverna anser att de inte är delaktiga och inte kan påverka innehållet i undervisningen. Detta stämmer väl överens med lärarnas uppfattning om hur mycket de tar hänsyn till elevernas tidigare kunskaper i sin planering. I sin bedömning lägger lärarna störst vikt vid handlingsförmågor som skapande, kreativitet och samarbete medan mindre vikt läggs vid ämnets övergripande perspektiv resurshushållning, hälsa, jämställdhet och kultur.

I utredningen Tydliga mål och kunskapskrav i grundskolan framhålls att det i kursplaner och betygskriterier finns mål som bedöms vara mer allmänt personlighetspåverkande eller attitydutvecklande dvs. den typ av mål som hör hemma i läroplanerna. För hem- och konsumentkunskapens del bedöms att nästan vart femte mål är av denna karaktär. Antalet uttryck är totalt sett dessutom många jämfört med andra ämnen i relation till undervisningstid. I betänkandet uppmärksammas därför behovet av att anpassa antalet mål och kunskapsuttryck i ämnet i relation till ämnets omfattning

2010-03-22

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Förslaget till kursplan i hem- och konsumentkunskap skiljer sig i vissa avseenden från nuvarande kursplan genom att områden som social gemenskap, samarbete och mångfald, vilka anges i läroplanens övergripande mål och riktlinjer, inte återfinns i förslaget. Detta gör att kursplanen i enlighet med regeringsuppdraget har en mer ämnesspecifik profil och de mer allmänna målen har rensats bort.

Hållbar utveckling är det övergripande perspektiv som valts och i centralt innehåll lyfts hälsa, ekonomi och miljö fram för att ange inriktningar i undervisningen. Utifrån detta har kunskapsområden som mat, måltider och hälsa, konsumtion och ekonomi samt livsstil och hälsa konstruerats. Detta motsvarar i stort inriktningen i den nuvarande kursplanen med undantag för boendet som inte får en lika framträdande plats som tidigare. Fokus ligger istället på arbetet och verksamheterna i hemmet, vilket ska ses i relation till vad som bedömts kunna rymmas inom ämnets undervisningstid.

Förslaget skriver fram ett lärande i hem- och konsumentkunskap där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar i en process. Denna process är tillsammans med det centrala innehållet grunden för undervisningens inriktning mot en helhetsförståelse av ämnet. I expertgruppen har diskussionen rört balansen mellan de olika delarna av ämnet.

Sammanfattning av remissynpunkter

Ett tjugotal remissyttranden på kursplanen i Hem- och konsumentkunskap har inkommit. De olika remissyttranden visar på skilda uppfattningar om vad det centrala innehållet i ämnet bör vara. Gemensamt för de flesta instanser är dock att man anser att ämnets omfattning i grundskolan är för liten i relation till de viktiga samhällsfrågor som ämnet ansvarar för eller till ämnesinnehållets omfattning. Flera yttranden uttrycker att det i sig är positivt med att ämnet har ett centralt innehåll i de tidigare åren, men pekar samtidigt på risken med att sprida ut ämnet under så lång tid, vilket kan försvåra en fördjupad undervisning. I samband med detta och även i övrigt uttrycker många farhågor för att undervisningen kommer att genomföras av icke ämnesutbildade lärare och att det saknas ändamålsenliga lokaler. Det ingår dock inte i Skolverkets uppdrag att lämna förslag på dessa områden.

Flera yttranden tar upp ämnets övergripande perspektiv. Här menar vissa att dessa bör skrivas fram tydligare i kursplanens olika delar. Andra menar att de övergripande perspektiven bör skrivas samman under ett perspektiv - hållbar utveckling. I flera yttranden anges att ämnet riskerar bli teoretiskt, och i vissa delar för detaljerat, och att den för ämnet viktiga kunskapen i handling liksom helhetsperspektivet på verksamheterna i hem och familj går förlorad i remissförslaget. Ytterligare synpunkter

handlar om att den sociala processen, kreativitet och skapande inte är tillräckligt framskriven.

När det gäller konsument- och ekonomifrågor är det flera remissinstanser som anser att dessa frågor får för stort utrymme och att hela eller delar av den undervisningen bör förläggas till andra ämnen som t.ex. samhällskunskap. Flera andra remissinstanser anser å sin sida att frågorna får för lite utrymme i ämnet och i skolan som helhet. De framhåller att också yngre barn påverkar familjernas konsumtion, att ungdomar tidigt är konsumenter och att möjligheterna till konsumtion ökat. Den privatekonomiska aspekten, menar man, är viktig genom ungdomarnas förändrade köpvanor. Generellt anser man från båda sidor att undervisningen bör lyfta fram kunskaper för en ung konsument framför ett längre perspektiv med kunskaper för livet.

Det finns i flera remissyttranden synpunkter på att vissa delar i förslaget är för svårt eller inte relevant för den aktuella åldersgruppen. Å andra sidan finns det synpunkter att visst innehåll som behandlas i de högre årskurserna också bör finnas i exempelvis åk 1-3. Det överensstämmer med synpunkter från lärarna i referensskolorna samtidigt som flera av dem anser att innehållet är för omfattande i relation till ämnets undervisningstid. Flera lärare anser också att undervisningen kommer att få ett annat fokus än idag med t.ex. mer undervisning om reklam och miljö och mindre om bostaden.

Synpunkter har beaktats i relation till vad som är förenligt med strävan att renodla det ämnesspecifika perspektivet. Ämnets övergripande perspektiv har justerats och sammanförts i det mer övergripande begreppet hållbar utveckling. Konsumtion har lagts till som ett långsiktigt mål i syftet. I det centrala innehållet har kunskapsområdena minskats från fyra till tre och rubrikerna har som följd av detta justerats. Vissa begrepp som exempelvis *effektiva metoder* har tagits bort och andra har skrivits om. Texter i det centrala innehållet har justerats, bl.a. har innehåll som berör den unga konsumenten lyfts fram.

När det gäller den huvudsakliga inriktningen för undervisningen och fördelning av ämnesstoff är sammanfattningsvis balansen mellan kursplanens olika delar i stort densamma som i remissförslaget.

Idrott och hälsa

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i idrott och hälsa

Utgångspunkten för utformningen av kursplaneförslaget i idrott och hälsa är resultat i ämnesrapporten från Skolverkets nationella utvärdering, NU-03. Resultatet från NU-03 visar att elevernas intresse för ämnet är mycket stort och att det också anses vara intressant i jämförelse med andra ämnen. Eleverna gör sitt bästa och tar ansvar för sitt arbete. De har lust att lära mer och tycker att ämnet är nyttigt.

2010-03-22

Problematiskt för ämnet är enligt studien att det aktiva görandet är det som fokuseras, inte själva lärandet eller vad eleverna förväntas lära sig. Det framkommer också att det är de elever som är fysiskt aktiva på fritiden som trivs bäst med ämnet, vilket gäller både pojkar och flickor. Under lektionerna är pojkar generellt sett aktivare än flickor. Ämnet präglas av att man arbetar tillsammans genom exempelvis lekar och bollaktiviteter men diskussioner och reflektioner är mer sällan förekommande. Andra aktiviteter som dans, friluftsliv, simning och orientering, vilka i kursplanen lyfts fram som viktiga, uppmärksammas i mindre omfattning i undervisningen.

Den viktigaste utgångspunkten för lärarnas undervisning i ämnet är att eleverna utvecklar ett positivt förhållande till den egna kroppen. De anser även att det viktigaste undervisningen kan ge eleverna är att de har roligt genom fysisk aktivitet. Enligt studien verkar det tas för givet vad som ska undervisas i ämnet och att det liksom ämnestraditioner styr undervisningen mer än vad som anges i läroplan och kursplan.

Ämnet idrott och hälsa är ett av få av grundskolans ämnen där pojkar får högre betyg än flickor. En viktig grund för att få godkänt betyg i ämnet verkar vara ett aktivt deltagande på lektionerna. Studien visar också att många elever får betyg trots att de inte har kunskaper inom områden i kursplanen som dans, simning och friluftsliv.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Kursplaneförslaget i idrott och hälsa ansluter som helhet väl till nuvarande kursplan. Det historiska och kulturella perspektivet samt miljöaspekter har dock tonats ner då dessa hänförs till läroplanens övergripande mål och riktlinjer. De ämnesspecifika kunskapsområden som skrivs fram är rörelse, friluftsliv och utevistelse samt hälsa och livsstil. Motsvarande innehåll finns i den nuvarande kursplanen men blir genom det centrala innehållet tydligare i förslaget.

Förslaget till kursplan har en ambition att tydliggöra en undervisning som vänder sig till en variation av elever. I kursplaneförslaget har begreppet rörelse valts för att lyfta fram betydelsen av allsidiga rörelser och rörelseaktiviteter. Genom att också konsekvent skriva fram en bredd av aktiviteter som lek, gymnastik, idrott, dans och rörelse till musik förstärks denna inriktning.

Inom området friluftsliv och utevistelser lyfts dels den friluftsinriktning som finns i nuvarande kursplan fram, men även betydelsen av de möjligheter utemiljön kan ge när det gäller andra och mer varierade rörelseaktiviteter och lärande.

I området hälsa och livsstil samlas de motsvarande delar som finns i nuvarande kursplan. En ökad betoning på elevens fysiska förmåga och den fysiska aspekten på hälsa görs som helhet i förslaget för att därigenom synliggöra ämnets särskilda bidrag till skolans "hälsouppdrag". De psy-

kiska och sociala aspekterna finns fortfarande kvar i det nya förslaget men har tonats ner något i texten.

I expertgrupperna har diskussionerna berört hälsoaspekternas roll och betoning i ämnet.

I kursplaneförslaget lyfts elevernas förmåga att planera, genomföra och värdera fysisk aktivitet fram. Därigenom betonas ämnets kunskapsuppdrag och elevernas möjligheter att förstå sitt lärande i ämnet.

Sammanfattning av remissynpunkter

Av de tjugotal remissyttranden som inkommit uttrycker de flesta någon form av förändringsbehov. De handlar till viss del om att man vill tillfoga ytterligare innehåll eller att skrivningar i förslaget bör utvecklas. De flesta av dessa avser idrott som begrepp, idrott och friluftsliv som kulturyttring och kulturarv, områden som social förmåga, samarbete, gemenskap och respekt samt hälsa. Några lyfter också fram kreativitet, lust och rörelseglädje.

Synpunkter finns på att kursplanen bör skrivas så att även funktionshindrade ska kunna nå målen. Andra menar att kopplingen till ämnets samhällsliga funktion bör uppmärksammas. Ytterligare synpunkter är att aktiviteten i sig fokuseras för starkt i kursplanen och att elevernas förmåga att reflektera över sitt lärande bör förstärkas. I några yttranden tas genusperspektivet upp och det ifrågasätts om skrivningen om pojkars och flickors olika val av aktiviteter förstärker skillnaderna.

Flera yttranden tar också upp begrepp eller skrivningars relevans i relation till forskningsresultat eller i övrigt till vedertagna begrepp.

Flertalet remissyttranden har i något avseende synpunkter på rubriceringen av kursplanens kunskapsområden, ämnesinnehållets placering i de olika områdena, begrepp och skrivningar. Några efterfrågar tydligare kopplingar mellan syfte och centralt innehåll. En tydligare progression i det centrala innehållet efterfrågas också. Detta överensstämmer i flera delar med de synpunkter som kommit från lärare i referensskolorna, vilka även anger att de inte uppfattar vad som är målen för ämnet eller att målen är för abstrakta.

Synpunkter i remissyttranden har beaktats genom att skrivningar i ämnets syfte i vissa delar justerats samt tillförts eller kompletterats med vissa centrala begrepp som friluftsliv och fysisk aktivitet. Undervisningens sociala aspekter som samarbetsförmåga och respekt för andra har förtydligats liksom betydelsen av positiva upplevelser av rörelse och friluftaktiviteter i ett livslångt perspektiv. Därutöver har också tillkommit en skrivning om att undervisningen ska skapa förutsättningar för alla elever att delta i skolans fysiska aktiviteter. De förmågor som eleverna ska ges förutsättningar att utveckla har också kompletterats.

2010-03-22

I det centrala innehållet har ett av kunskapsområdena fått en ny rubrik som lyfter fram hälso- och livsstilsfrågorna i ämnet, vilket förtydligar inriktningen på områdets innehåll. Vidare har begreppet friluftsliv skrivits in under ett annat kunskapsområde för att åstadkomma tydligare fokus på friluftsliv och utevistelse.

Matematik

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i matematik

Viktiga utgångspunkter för förändringarna i kursplaneförslaget i matematik är resultaten från Skolverkets nationella utvärdering, NU-03, de internationella utvärderingarna TIMSS 2007^{6,7} och PISA 2006⁸, analys av resultaten från ämnesproven i matematik för årskurs 3⁹, årskurs 5¹⁰ och årskurs 9¹¹ samt Skolinspektionens granskning av undervisningen i matematik 2009¹².

De internationella utvärderingarna visar att gruppen högpresterande elever har minskat medan gruppen lägst presterande eleverna har ökat och därmed har en försämring av kunskapsnivån skett. Vidare är undervisningen i matematik i hög grad präglad av enskild räkning, vilket gör att eleverna har små möjligheter att utveckla förmågan att lösa problem, använda logiska resonemang och att sätta in matematiska problem i rätt sammanhang. Rapporterna visar även att lärare har svårt att urskilja de förmågor i nuvarande kursplan, som undervisningen syftar till att utveckla hos eleverna.

Rapporterna och djupanalyserna av elevers kunskaper som ligger till grund för de förändringar som genomförts, visar också på allvarliga kunskapsbrister inom specifika områden inom matematik. Elever i senare årskurser har framförallt kunskapsbrister inom områdena algebra och geometri medan yngre elever har kunskapsbrister inom områdena taluppfattning och aritmetik. Resultatet från ämnesprovet för årskurs 3, som genomfördes första gången våren 2009, visar att elevernas förståelse för de fyra räknesätten är det område, där flest elever inte uppnådde kravnivån.

6 Skolverket (2008). ”TIMSS 2007. Svenska grundskoleelevers kunskaper i matematik och naturvetenskap i ett internationellt perspektiv.” Rapport 323

7 Skolverket (2008, 2009). ”Svenska elevers matematik-kunskaper i TIMSS 2007” Analysrapporter till 323

8 Skolverket (2007). PISA 2006. 15-åringarnas förmåga att förstå, tolka och reflektera naturvetenskap, matematik och läsförståelse. Rapport 306

⁹ Skolverket (2009) PM - Ämnesprov i årskurs 3 vårterminen 2009, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2276>

¹⁰ Skolverket (2009) PM - Ämnesprov i årskurs 5 vårterminen 2009, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2297>

¹¹ Skolverket (2009) PM - Ämnesprov i årskurs 9 vårterminen 2009, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2289>

¹² Skolinspektionen (2009). ”Undervisningen i matematik – utbildningens innehåll och ändamålsenlighet.” Granskningsrapport 2009:1.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Kursplaneförslaget i matematik har sin utgångspunkt i samma ämnessyn som återfinns i nuvarande kursplan. Här har ingen förändring av inriktningen gjorts. Det har också varit viktigt att behålla balansen mellan matematikens kommunikativa, problemlösande karaktär och kunskapen om och förtrogenheten med begrepp, metoder och uttrycksformer. Detta har varit genomgående i expertgruppernas diskussioner. Både kursplaneförslaget och nuvarande kursplan lyfter fram de specifika matematiska förmågorna som en förutsättning för att utveckla goda kunskaper i matematik. Här ser Skolverket att den nya strukturen möjliggör en tydligare framskrivning av de matematiska förmågorna, vilket bör medföra att lärare i större utsträckning kan urskilja dessa och därmed realisera dem i undervisningen.

Kursplaneförslaget i matematik skiljer sig inte heller nämnvärt från nuvarande kursplan när det gäller inriktning på innehåll, däremot när det gäller konkretionsgraden. Ett riktmärke för konkretionsgraden har varit de mål för årskurs 3 som finns i nuvarande kursplan. Kursplaneförslaget har tagit fasta på matematikens kommunikativa och kontextuella karaktär för att möjliggöra ett tidigt möte med matematiska begrepp och matematisk verksamhet samt möjlighet att utveckla den kommunikativa förmågan. Detta har gällt framförallt för eleverna i de tidigare åren.

Den kulturella och historiska anknytningen har konkretiserats i det centrala innehållet liksom användningen av matematik i olika vardagliga situationer och inom andra ämnesområden. När det gäller de möjligheter som den digitala tekniken erbjuder inom matematiken har användningen ökat starkt inom analys, hantering av data och beräkningar. Därmed har det funnits anledning att i syftestexten konkretisera detta i högre grad än i nuvarande kursplan.

Sammanfattning av innehållet i remissyttranden

Relativt få remissyttranden har inkommit angående kursplaneförslaget i matematik. Av dessa är flertalet yttranden från högskolor och universitet, medan enbart en kommun har yttrat sig. Vidare finns yttranden från fackförbund samt ett fåtal synpunkter från intresseorganisationer, skolor och enskilda personer. Yttranden har i olika stor omfattning berört både detaljer i kursplaneförslaget och generella frågor vad gäller förslaget och dess struktur. Flertalet remissinstanser uttrycker ett stöd för förslaget i sin helhet, även om de också lämnar synpunkter av detaljerad karaktär tillsammans med förslag till förbättringar.

Relativt många remissinstanser lämnar synpunkter på att det finns ett alltför stort fokus på metoder och procedurer i kursplaneförslagets syftestext och centrala innehåll. En viktig aspekt, enligt flera remissinstanser, är också matematikens roll i andra ämnen. Flera remissyttranden lyfter fram det positiva i detta, samtidigt som det finns synpunkter på att det

2010-03-22

bör bli ännu tydligare framskrivet. Synpunkter på begreppsanvändning har också lämnats och är av två slag. Dels finns synpunkter på att det är för många och för svåra begrepp i förslaget, vilket överensstämmer med lärarnas synpunkter från referensskolorna. Dels finns synpunkter som betonar vikten av att begreppsanvändningen ska vara mer precis och koncis. Synpunkter som berör de ämnesspecifika förmågor som undervisningen ska utveckla, handlar om att man vill ha en utökad och mer definitionslik beskrivning av förmågorna och att de nu är för kortfattade för att vara utvärderingsbara. Flertalet anser dock att de förmågor som beskrivs är angelägna och adekvata.

I remissyttrandena förs kritik fram mot skrivningar i kunskapskraven, vilket överensstämmer med lärarnas synpunkter från referensskolorna. Kritiken handlar dels om kunskapskravens tydlighet vad gäller progression, dels om att kunskapskraven är alltför omfattande. Några remissinstanser anser att kunskapskraven till vissa delar är alltför detaljerade och skulle vinna på att bli mer generella samt att de inte är helt konsekventa i förhållande till centralt innehåll. Till slut föreslås i några av remissyttrandena att Skolverket bör presentera kunskapskraven i matrisform som ett strukturellt förstärkande komplement till kursplaneförslagets text.

Synpunkter har beaktats genom en omformulering av syftestexten för att fokusera och lyfta fram den problemlösande och resonerande karaktären av matematik, liksom helheten och användningen av matematik i vardagliga sammanhang. Formuleringarna av de långsiktiga målen i syftet har noggrant setts över, i strävan att de ska ha samma inriktning som de kompetenser som remissinstanserna hänvisar till. Skolverket har bedömt att begreppsanvändning i kursplanen bör sträva mot en tydlighet gentemot lärare och föräldrar och har därför tillmötesgått de synpunkter som förts fram kring detta. Skolverket har även beaktat de synpunkter av språklig och strukturell karaktär som inkommit, där innehållets konventionsnivå inte har påverkats. Kunskapskraven har fått en genomgripande bearbetning i syfte att öka tydligheten när det gäller progression. Samtidigt har också en översyn gjorts av centralt innehåll för att tydliggöra relationen mellan syftestext, centralt innehåll samt kunskapskrav.

Modersmål

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i modersmål

Utgångspunkt för utformningen av kursplaneförslaget i modersmål har i hög grad varit rapporten, *Med annat modersmål*¹³. Dessutom har även de internationella undersökningarna PIRLS 2006¹⁴, PISA 2006¹⁵ samt den

¹³ Skolverket, 2008, *Med annat modersmål*. Rapport 321

¹⁴ Skolverket, 2007, *PIRLS 2006, Läsförmågan hos elever i årskurs 4 – i Sverige och i världen*. Rapport 305

¹⁵ Skolverket, 2007, *PISA 2006, 15-åringars förmåga att förstå, tolka och reflektera – naturvetenskap, matematik och läsförståelse*. Rapport 306

nationella utvärderingen för svenska som andraspråk, NU-03 legat till grund för kursplanerevideringen. Statistiskt bakgrundsmaterial som redovisas i rapporten ”Med annat modersmål” visar en sämre måluppfyllelse för elever med annat modersmål än svenska. Skillnaden i måluppfyllelse är mest markant för elever som är utlandsfödda och i synnerhet för elever som kommit in sent i den svenska skolan. Elever som deltagit i modersmålsundervisningen har enligt rapporten däremot ett högt meritvärde. Detta förklaras bl. a. med att de elever som läser ämnet antagligen har en hög motivation för studierna då ämnet är ett frivilligt erbjudande.

Den nedåtgående trenden i läsförmåga som PIRLS, PISA och NU-03 redovisar gäller, enligt undersökningarna, särskilt de elever som inte har svenska som sitt modersmål och därför har de undersökningarna utgjort en utgångspunkt även för ämnet modersmål. Det nationella provet för svenska som andraspråk¹⁶ visar att elever har svårt med uppgifter som rör läsförståelse och att det är lättare att berätta muntligt. Även dessa resultat har utgjort utgångspunkt för revideringen av kursplanen för ämnet.

Eftersom ämnet saknar timplan har Skolverket relaterat förslaget till den tid som i rapporten ”Med annat modersmål” anges vara den genomsnittliga undervisningstiden i ämnet, det vill säga 60 minuter per vecka.

Likheter och skillnader i jämförelse med nuvarande kursplan

Förslaget till ny kursplan är i stort sett i linje med nuvarande kursplanen. Enligt PIRLS är det få elever som får möjlighet att använda sitt modersmål för att fördjupa sin förståelse av texter de läst. Av den anledningen lyfts nu det jämförande perspektivet och läs-, skriv och förståelsestrategier in som särskilda punkter i centralt innehåll genom hela grundskoletiden. För att ytterligare förtydliga vad i undervisningen som ska utveckla elevernas språk-, läs- och skrivförmåga förs också ett antal olika texttyper in i det centrala innehållet.

I den nuvarande kursplanen handlar den dominerande aspekten om frågor som rör kulturell tillhörighet. I förslaget tonas detta ner och istället lyfts språket och texterna fram tydligare. Förklaringen till detta är bl. a. att situationen har förändrats över tid och många elever inte har någon naturlig anknytning till den kultur som antas höra ihop med modersmålet. Experterna har varit helt eniga om att detta måste synas i en ny kursplan. Vissa kulturfrågor finns dock kvar i kunskapsområdet ”Kultur och samhälle”. Formuleringarna i detta kunskapsområde ska göra det möjligt för läraren att anpassa innehållet till de individer som deltar i undervisningen snarare än till schablonbilden av en given kultur.

¹⁶ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2326>

2010-03-22

Sammanfattning av remissynpunkter

Få yttranden rör ämnet modersmål och de synpunkter som kommit berör i stor utsträckning avsaknaden av timplan. Detta leder till att många anser att innehållet i förslaget till ny kursplan är för omfattande och att kunskapskraven blir alltför höga. I övrigt handlar synpunkterna om språkliga detaljer samt om problematiken i att kursplanens ska vara tillämplig på alla språk. En av instanserna är odelat positiv och uttrycker att kursplanen kommer att bli ett gott stöd för lärarna. Skolverket har i den vidare bearbetningen strävat efter att se över ord och begrepp så att dessa blir tydliga och begripliga. Avsaknaden av timplan är inget som går att påverka inom ramen för detta uppdrag. För att ge en flexibilitet utifrån de varierande förhållandena har innehållet bearbetats mot mer övergripande skrivningar.

Musik

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i musik

Utgångspunkt för utformningen av kursplaneförslaget i musik har utgjorts av Skolverkets nationella utvärdering, NU-03 samt resultat från andra rapporter och studier¹⁷¹⁸. De senare styrker till viss del de resultat som lyfts fram i den nationella utvärderingen men ger framförallt en kompletterande bild av dem. Musikämnet har i NU 03 analyserats utifrån de fyra aktivitetsformerna musicerande, musikskapande, musiklyssnande och musikkunnande. Det som framträder är att musikskapandet fortfarande är eftersatt i undervisningen, trots att detta är ett moment som framhålls i kursplanen från 2000. I utvärderingen framgår även att lärarna uppfattar ämnet mer som ett redskap för personlig och social utveckling än som ett kunskapsämne. De hinder för måluppfyllelse som lyfts fram är bland annat hur betygskriterierna formulerats, deras relevans och ambitionsnivå.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Kursplaneförslaget i musik skiljer sig inte från nuvarande kursplan vad gäller inriktning. I nuvarande kursplan finns dock rika beskrivningar av musik som medel för att nå andra mål, vilket inte återfinns i förslaget som enligt uppdraget konsekvent lyfter fram kunskaper i ämnet. Förslaget lyfter fram musik som uttrycksform och kommunikationsmedel och tar här sin utgångspunkt i elevernas egna musikaliska värld, vilken succesivt ska breddas och fördjupas till att även omfatta för dem främmande musikformer och genrer.

¹⁷Ericsson, C. & Lindgren, M. (2007). *En start för tänket, en bit på väg. Analys av ett utvecklingsprojekt kring kultur och estetik i skolan*. Region Värmland

¹⁸Marner, A & Örtengren, H. (2003). *En kulturskola för alla: estetiska ämnen och läroprocesser i ett mediespecifikt och medieneutralt perspektiv*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Musikens historiska kunskapstraditioner och ämnets anknytning till ett aktuellt och dynamiskt musik- och kulturliv, dess starka förankring i barn- och ungdomskulturen samt musikens personlighetsutvecklande kraft utgör fortfarande motiv för ämnet. Därmed är kursplanen starkt relaterad till den tid av mångfald där dagens elever befinner sig.

Vid revideringen av kursplanen år 2000 gjordes en förskjutning av ämnets kärna mot det mer praktiska musicerandet och musikskapandet. När ett centralt innehåll nu definieras tydliggörs denna inriktning som innebär att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att få utveckla ett hantverksmässigt kunnande i musik. Ett framgångsrikt lärande i området bygger på kontinuerlig repetition och övning, varför musicerande på sång och instrument introduceras redan i de yngre årskurserna. Förslaget bygger därmed inte i huvudsak på en linjär progression med avseende på innehåll utan snarare på en successivt ökad svårighetsgrad med samma innehåll.

Sammanfattning av remissynpunkter.

Det har inkommit få synpunkter på remissförslaget för musikämnet. Det som framkommer i yttrandena är att man ställer sig positiv till att förslaget stärker musikämnets roll och behov av utbildade lärare. Förslaget anses ha en tydlig struktur, vara förtjänstfullt skrivet samt klarar av balansen mellan att ge tydliga instruktioner och ändå ge pedagogisk frihet.

Det råder en samstämmighet kring att kursplanen har ett rikt och omfattande innehåll med hög ambitionsnivå framförallt i årskurserna 4-6. I detta sammanhang betonas problematiken med de förutsättningar som ofta erbjuds där stora elevgrupper, undermålig utrustning och bristande lärarkompetens är en realitet.

Övriga synpunkter som lyfts fram av endast enstaka remissinstanser har bland annat varit en reservation för att ett starkt intellektuellt analytiskt moment lyfts in i de lägre årskurserna, att risken med höga ljudnivåer borde tydliggöras i det centrala innehållet, så även att jojk borde finnas med som exempel på vokala former av sång samt att naturen som inspirationskälla borde vara framskriven. Vidare anser flera remissinstanser att genusperspektivet bättre bör lyftas fram utifrån ett bredare kulturellt perspektiv.

Vad gäller kunskapskraven efterlyser man tydligare kvalitativa beskrivningar. Kritik riktas även mot en allt för hög nivå på kunskapskraven för de högsta betygsstegen.

Konkreta förslag på justeringar har beaktats och resulterat i att ett antal moment i det centrala innehållet flyttats från lägre årskurser till de högre. Vidare har ett försök till tydligare skrivningar gjorts för att visa hur omfattande de olika momenten kan vara. Att sänka ambitionsnivån utifrån argument som brist på resurser och utbildade lärare har inte ansetts ligga i Skolverkets uppdrag. Analysen av kravnivåerna i relation till nuvarande

2010-03-22

kursplan visar inte heller på en nivåhöjning. I ljuset av att redan nuvarande betygskriterier anses vara svåra att nå inom ramen för musikämnet har dock kravnivåerna till viss del justerats något.

Naturorienterande ämnen

Biologi/Fysik/Kemi

Utgångspunkter inför revidering av nuvarande kursplaner i de naturorienterande ämnena

Viktiga utgångspunkter för förändringarna i kursplaneförslagen för de naturorienterande ämnena är aktuell naturvetenskaplig ämnesdidaktisk forskning samt resultaten från Skolverkets nationella utvärdering, NU-03, de internationella utvärderingarna TIMSS 2007¹⁹ och PISA 2006 samt Skolverkets rapport Kursplanen - ett rättesnöre?²⁰

Resultaten i TIMSS 2007 visar att svenska elever i årskurs 4 och 8 i genomsnitt presterar något över genomsnittet i biologi och något under genomsnittet i fysik och kemi. Resultaten har dock försämrats i årskurs 8 sedan 1995 framförallt i gruppen lägst presterande elever. En majoritet av eleverna i årskurs 4 säger att de inte har haft någon undervisning i fysik och kemi. Eleverna i årskurs 4 har en positiv inställning till och ett gott självförtroende att lära naturvetenskap, men inställning till ämnena och självförtroende att lära sjunker med åldern. PISA studien visar att svenska 15-åringar tillhör de som är minst intresserade av att lära sig naturvetenskap och pojkar är signifikant mindre intresserade än flickor av biologi, medan flickor är mindre intresserade av fysik. Många elever anser att mycket av innehållet i skolans naturorienterande ämnen är tråkigt och oanvändbart. I Skolverkets nationella utvärdering, NU-03²¹ framträder fysik och kemi som skolans svåraste ämnen som eleverna har ett lågt intresse för.

I internationell naturvetenskaplig didaktisk forskning råder det en stor konsensus kring vad allmänbildning i naturvetenskap innebär. I PISA definieras *scientific literacy* på ett liknande sätt som det skrivs fram i de tre övergripande syften för de naturvetenskapliga ämnena i den kursplan som infördes år 2000. Även Skolverkets ämnesforum 2009, ämnesdidaktiker inom de naturvetenskapliga ämnena, gav ett samstämmigt stöd för inriktningen i den kursplan som infördes år 2000. Detta avspeglas också i expertgruppernas arbete. I Skolverkets rapport, Kursplanen - ett rättesnöre?, efterfrågar lärarna en kursplan med tydligare formuleringar och innehåll. Skolverket gör bedömningen att inriktningen för de naturorienterande ämnena i huvudsak ska kvarstå, men att kursplanerna ska vara tydligare.

¹⁹ Skolverket (2008). "Naturorienterande ämnen i årskurs 4" Analysrapporter till 323.

²⁰ Skolverket (2008). "Kursplanen - ett rättesnöre?". Rapport 310.

Likheter och skillnader med nuvarande kursplan

Det nya kursplaneförslaget skiljer sig inte så mycket i sin inriktning från nuvarande kursplan. Den största skillnaden är att den gemensamma kursplanetexten för de naturorienterande ämnena i nuvarande kursplan utgår. I kursplaneförslaget finns inte längre formuleringar om att de naturorienterande ämnena ska bilda en helhet eller kopplas samman med kunskaper och uttrycksformer inom skolans andra ämnen.

De nuvarande kursplanerna för de naturorienterande ämnena är indelade i rubrikerna *beträffande natur och människa*, *beträffande den naturvetenskapliga verksamheten* och *beträffande kunskapens användning*. Dessa rubriker är i förslag till kursplaner omtolkade till tre förmågor som tillsammans med det centrala innehållet motsvarar de tre aspekterna.

De naturorienterande ämnenas karaktär och uppbyggnad i nuvarande kursplan återfinns dels i förslag till syfte, dels i förslag till centralt innehåll där även delar från mål som eleverna ska ha uppnått i årskurs 5 respektive årskurs 9 återfinns. Några övergripande formuleringar om hur kunskaper i de naturorienterande ämnena kopplas till existentiella, etiska och estetiska frågor finns till exempel inte kvar, eftersom texter med karaktärsskrivningar av detta slag inte återfinns i den nya strukturen.

Sammanfattning av remissynpunkter

Det har kommit in ett fåtal synpunkter från myndigheter, universitet, högskolor, organisationer och enskilda personer. Synpunkter från Skolverkets referensskolor har även beaktats. De flesta är positiva till kursplaneförslagen och inga omfattande förändringsförslag framförs. Flertalet uttrycker att förslaget är tydligare än dagens kursplan. Förslag på förbättringar av formuleringar i kursplanerna har lämnats. Några remissinstanser anser att det centrala innehållet är för omfattande, samtidigt som några saknar ett specifikt innehåll. Hållbar utveckling, existentiella perspektiv, naturvetenskapens karaktär och att partikeltänkande ska introduceras tidigt är några exempel på förändringar som efterfrågas. Både i remissyttrandet och i webbenkäter framförs kritik mot skrivningar i kunskapskraven. De är inte tillräckligt tydliga vad gäller progression samtidigt som de är alltför omfattande.

Remissynpunkterna har beaktats genom att texterna i det centrala innehållet och i kunskapskraven har bearbetats, omfördelats och kompletterats för att göra kursplanerna tydligare, samtidigt som vissa perspektiv förstärkts.

2010-03-22

Samhällsorienterande ämnen

Geografi

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i geografi

En viktig grund för förändringar i kursplaneförslaget i geografi är resultaten från den Nationella utvärderingen av grundskolan, NU03. Utvärderingen visar att en stor majoritet av eleverna ser allvarligt på miljöproblemet och att de ser vikten av att i handling stödja insatser för en hållbar utveckling. En minoritet bland eleverna kunde utifrån faktakunskaper se samband och analysera orsak och verkan bakom till exempel miljöproblemet. Det innebär att förmågan att analysera orsaker inte är tillräcklig jämfört med kursplanens mål. Eleverna visade på acceptabla kunskaper i namngeografi, men sämre resultat när det gäller att tolka tabeller och diagram. Utvärderingen visar dessutom att många elever tar ställning i olika frågor utan att kunna förklara eller analysera orsaker till de fenomen de tar ställning till. Eleverna visar i förhållande till målen att uppnå, en alltför låg kunskapsnivå i geografi.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Det nya förslaget påminner mycket om den nuvarande kursplanen men har ett tydligare och mer problematiserande innehåll. Konflikter och hotbilder är exempel på områden som enligt förslaget ska behandlas i undervisningen utifrån diskussioner i expertgrupperna. Ytterligare exempel är att fältstudier är framskrivet som ett centralt innehåll, vilket inte återfinns i nuvarande kursplan. Många centrala aspekter från nuvarande kursplan återfinns dock i förslaget såsom att eleverna genom undervisningen ska få möjlighet att studera och jämföra olika platser, regioner och levnadsvillkor, använda kartor, studera frågor om hållbar utveckling med koppling till etiska överväganden, kultur- och naturlandskapets processer och samspillet mellan natur, samhälle och människa.

Sammanfattning av remissynpunkter

Det har kommit in ett fåtal synpunkter från organisationer, myndigheter, universitet och enskilda personer på det förslag till kursplan i geografi som lagts ut på remiss och de flesta är positiva till förslaget. Flera av organisationerna tycker att hållbar utveckling är bra framskrivet och att kursplanen har en bra ambition när det gäller dessa frågor. I övrigt är det svårt att se några generella synpunkter. Några remissinstanser saknar specifika begrepp, påpekar stoffträngsel i årskurs 4-6 och några saknar ett visst specifikt innehåll som att de mänskliga rättigheterna bör skrivas fram tydligare. Det finns även några synpunkter på strukturen av det centrala innehållet och att progressionen i kunskapskraven inte är tydlig. Ytterligare en synpunkt har varit att syftet emellanåt uttrycker ett deterministiskt synsätt.

Synpunkter från remissen har beaktats genom att texten och strukturen på det centrala innehållet har bearbetats för att göra kursplanen tydligare.

Det centrala innehållet har omfördelats och minskats i omfattning, framförallt för årskurs 4-6. Vissa begrepp och processer har tydliggjorts. Texten har neutraliserats som svar på att den uppfattats vara deterministisk av några remissinstanser. De mänskliga rättigheterna har förtydligats i det centrala innehållet för samhällskunskap, men inte skrivits in som ett centralt innehåll i geografi.

Historia

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i historia

En viktig grund för förändringar i kursplaneförslaget i historia är resultat från NU03. En stor andel av eleverna uppvisar enligt utvärderingen fragmentariska kunskaper i historia framförallt när det gäller tid- och händelsemedvetande. Eleverna har stora svårigheter att placera ut ungefärliga tidpunkter för viktiga händelser. Vidare har de svårt att uppge vilka händelser som har betydelse för vår egen tid. Det är dock en mycket stor spridning i elevsvaren när det gäller dessa kunskaper. Vidare visar många elever upp bristande kunskaper om hur stora samhällsrelaterade omvälvningar har förändrat människors livsvillkor. De flesta elever anger svävande och otydliga förklaringar till dessa förändringar. Endast en tredjedel av eleverna uppvisar sådana kunskaper som kan tolkas motsvara kursplanens krav på historiemedvetande.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Det nya förslaget skiljer sig inte från nuvarande kursplan vad gäller syftet med ämnet och de förmågor som ämnet ska ge eleverna möjlighet att utveckla. Förslaget lyfter på samma sätt som nuvarande kursplan fram att undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar ett historiemedvetande och en förståelse för samtiden samt perspektiv på framtiden. Vidare liknar kursplanerna varandra genom att de inriktas mot att eleverna ska ges möjlighet att få kunskaper om utvecklingslinjer, urskilja viktiga händelser och viktiga gestalter genom historien samt granska, tolka och värdera källor. I båda kursplanerna uttrycks också vikten av att förstå att varje tids människor måste bedömas utifrån sin samtids villkor och värderingar.

Förintelsen är det enda konkreta innehåll som finns i nuvarande kursplan. Genom det centrala innehållet som återfinns i förslaget tydliggörs därmed de nödvändiga avgränsningar som nuvarande kursplan inte definierat. Det nya förslaget innehåller mer historiebruk, dvs. hur historia används, än den nuvarande. Motivet är att ytterligare öka nutidsförståelsen samt att ge en beredskap inför framtiden och för att öka medvetenheten om hur historia används för olika syften. Bedömning av källors tillförlitlighet lyfts fram som viktigt undervisningsinnehåll i båda kursplanerna men skrivs tydligare fram i det nya förslaget för att påvisa att det inte bara finns en historia.

2010-03-22

Sammanfattning av remissynpunkter

Det har kommit in många remissynpunkter gällande historieämnet från flera universitet, föreningar och privatpersoner. De flesta remissinstanser uttrycker att de saknar antiken och forntiden i innehållet och menar att åtminstone det antika idéarvet bör finnas med.

Flera av remissinstanserna är dock nöjda med förslaget i sin helhet men har vissa synpunkter gällande bl.a. uppdelningen mellan årskurserna och rubriceringen. Några önskar att tidsperioderna lyfts upp i rubrikerna för att öka tydligheten samt göra det lättare att orientera sig i epokerna.

De flesta remissinstanser är positiva till att källkritik, historiemedvetande och de historiska begreppen är framskrivna. Några remissinstanser påpekar att språket är för abstrakt och att det är svårt att veta vad som menas.

Det finns delade synpunkter mellan universiteten när det gäller om historia ska studeras kronologiskt eller tematiskt. Vidare finns det delade synpunkter när det gäller historiebruk. Vissa remissinstanser uttrycker att man är positiva, medan andra uttrycker att detta perspektiv inte bör finnas med i historieämnet i grundskolan.

Övriga synpunkter handlar om avsaknaden av specifika innehållsområden så som marginaliserade gruppers historia. Några remissinstanser vill ha ytterligare fördjupning av de mänskliga rättigheterna och barnens villkor.

Remissynpunkterna har beaktats genom att språket och innehållet har bearbetats för att kursplanen ska bli tydligare. Strukturen har även omarbetats så att kursplanen i högre grad överensstämmer med strukturen för de övriga kursplanerna.

Skolverket har lagt till centralt innehåll i alla årskursspann. För att tillgodose remissopinionen har ett nytt kunskapsområde som inrymmer antiken tillkommit för årskurs 7-9. Vidare har ett innehåll om forntiden skrivits fram i årskurs 1-3. Tidsbegreppen har skrivits in för att tydliggöra innehållet och för att göra kursplanen mer lättöverskådlig. De mänskliga rättigheterna finns inskrivna i årskurs 1-3 men inte explicit i årskurs 4-9, utan har förtydligats i det centrala innehållet för samhällskunskap.

Religionskunskap**Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i religionskunskap**

En viktig grund för förändringar i kursplaneförslaget i religionskunskap är resultat från NU03. Hälften av eleverna uppvisar stora kunskapsbrister när det gäller kunskaper om religioner. Bristerna kan särskilt ses i de kunskaper som eleverna kan förväntas tillägna sig i skolans undervisning, dvs. kunskaper om religioner utanför den egna erfarenheten.

Eleverna har bättre resultat när det gäller att tänka i etiska dimensioner och att föra etiska resonemang samt uppvisar ett stort intresse för existentiella frågor. Mer än hälften av eleverna uppger att de inte sysslat

nämnavert med livsfrågor i undervisningen, trots att det finns inskrivet i kursplanen. Samtidigt uppger de att de arbetar mycket med olika religioners trosfrågor. Det som eleverna främst tycker att ämnet ska innehålla, nämligen livs, kultur och samhällsfrågor samt etik, menar de dock att undervisningen behandlat i mindre utsträckning.

Religionskunskap är det minst populära samhällsorienterande ämnet, utifrån att endast 31 procent av eleverna bedömer att ämnet är viktigt. Kunskaperna anses inte vara till nytta i framtida studier eller arbetsliv i lika hög grad som övriga samhällsorienterande ämnen. En stor andel av eleverna, närmare hälften, visar inte upp de kunskaper som motsvarar mål att uppnå i kursplanen.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Det nya förslaget skiljer sig inte från nuvarande kursplan vad gäller ämnessyn. Förslaget lyfter däremot i större utsträckning fram den levda religionen det vill säga vad dagens religioner och andra livsåskådningar i samhället betyder för olika människor. I nuvarande kursplan fokuseras kristendomen, judendomen och islam, vilket enligt förslaget fortfarande ska gälla för årskurs 1-3. I övriga årskurser förslås dock att fem världsreligioner behandlas i undervisningen.

I den nuvarande kursplanen ska undervisningen behandla likheter och skillnader mellan religioner och andra livsåskådningar. I det nya förslaget ska undervisningen även behandla de olika tolkningar som finns inom religioner och andra livsåskådningar. Liksom övriga samhällsorienterande ämnen ska eleverna studera samhällsfrågor med koppling till religioner och andra livsåskådningar med ett kritiskt förhållningssätt. Detta innehåll finns inte i nuvarande kursplan.

I förslaget nämns på samma sätt som i nuvarande kursplan att undervisningen ska behandla olika religioner och andra livsåskådningar, etik, livsfrågor, religionens roll i samhället samt kristendomens betydelse för det svenska samhället genom historien.

Sammanfattning av remissynpunkter

Synpunkter har inkommit från flera organisationer, ett stort antal privatpersoner och flera församlingar och samfund. Den övervägande delen av remissinstanserna anser att det inte finns några tillräckligt tydliga skrivelser om kristendomens särställning.

De synpunkter som framförts från privatpersoner, församlingar och samfund har framförallt handlat om att man är missnöjd med att den text, som behandlar kristendomens särställning, under rubriken Ämnets karaktär och uppbyggnad i nuvarande kursplan, inte återfinns i remissversionen. Synpunkterna har i de flesta fall framförts av privatpersoner, för-

2010-03-22

samlingar och samfund i form av en standardiserad spontanremiss. I dessa fall har inga övriga synpunkter på kursplaneutkastet framförts.

Flera av remissinstanserna anser att de bibliska berättelserna och det kristna tros- och idéarvet bör nämnas explicit. De anser att kristendomens stora betydelse för vårt lands och vår världsdelns historia bör lyftas fram.

Det råder dock en oenighet emellan remissinstanserna i ovan nämnda avseende. Några remissinstanser uppfattar att ingen religion får en särställning i kommande kursplan för religionskunskap och är positiva till detta.

Flera remissinstanser ställer sig positiva till att religionernas roll lyfts fram och ges en sådan vikt som görs i förslaget till kursplan samt att religionsämnets status betonas. Vidare uttrycks positiva synpunkter kring att kursplanen skriver fram att religion, människa och samhälle hänger samman samt vikten med kunskap och förståelse av den egna och andras religioner.

Ett par remissinstanser anser att kursplaneutkastet i syftet uttrycker en förlegad syn när det gäller uppfattningar av vad som utgör tro och vetande. Några av remissinstanserna vill ha tydligare skrivningar om hur religioner bidrar till en djupare förståelse av sådant som rör livsstil, socialt engagemang och hållbar utveckling. Samma instanser uttrycker att de ser positivt på att livsfrågor ska behandlas i undervisningen och att det är viktigt att olika tolkningar inom religioner och olika grupper tas upp i innehållet.

Övriga synpunkter som framförs gäller bland annat begreppsanvändning, önskan om att tillfoga ytterligare en världsreligion till dem som anges i innehållet, att ämnet bör byta namn till Livsåskådningar samt att det uppskattas att kursplanen inriktar sig på den levda religionen och inte sätter fokus på religionshistoria.

Remissynpunkterna har beaktats genom att språket och innehållet bearbetats för att skapa ökad tydlighet. Vidare har begreppsanvändningen blivit mer konsekvent när det gäller benämningen av religioner och andra livsåskådningar.

Innehållet i årskurs 1-3 och i årskurs 7-9 har utökats med innehåll som behandlar kristendomens historiska betydelse utifrån ett närhetsperspektiv, d v s kristendomen i skolan, i hemorten samt i samhället förr i tiden och idag. En liknande skrivning återfanns i årskurs 4-6 i remissförslaget. Religionshistoria har dessutom fått ett utökat innehåll i historiekursplanen. Vidare har antalet religioner, som undervisningen ska behandla i det centrala innehållet, begränsats för årskurs 1-3.

De formuleringar som har uppfattats uttrycka en förlegad syn på tro och vetenskap har omformulerats. Skolverkets bedömer att det inom uppdra-

get inte finns utrymme för en närmare analys kring och eventuell förslag till förändring av ämnesbeteckningen Religionskunskap.

Samhällskunskap

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i samhällskunskap

En viktig grund för förändringar i kursplaneförslaget i samhällskunskap är resultat från NU03. Eleverna visar i utvärderingen upp låga resultat när det gäller kunskaper om det svenska styrelsesättet, samhällssystemets uppbyggnad och det grundläggande norm- och rättssystemet i Sverige. Vidare visar utvärderingen att den demokratiska värdegrunden inte är förankrad bland många elever. De flesta elever är för jämställdhet, men toleransen mot utsatta grupper är mycket lägre. Det är dessutom bara ca 60 procent av eleverna som kan tänka sig att rösta i framtiden. Slutsatsen är dock att eleverna har blivit något mer politiskt intresserade och benägna att aktivt påverka samhällsförhållanden i större utsträckning än vad tidigare utvärderingar²² visar.

Eleverna uppvisar goda kunskaper om ekonomi och det finns ett stort intresse för ekonomiska frågor. När det gäller globala frågor når eleverna tillfredsställande resultat. Det globala området intresserar eleverna och de vill ha mer undervisning om detta än vad de får. Eleverna uppfattar också att de får för lite undervisning om EU.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Det nya förslaget till kursplan i samhällskunskap skiljer sig, förutom strukturen, inte nämnvärt från nuvarande kursplan. Det är liknande förhållanden och innehåll som tas upp i båda kursplanerna. Det som skiljer sig åt är att det nya förslaget innehåller mer om individen och olika grupp-tillhörigheter i samhället. Vidare är medier och deras roll och betydelse tydligare framlyft i förslaget till ny kursplan. De mänskliga rättigheterna och deras innebörd får ett större utrymme och EU är till skillnad från nuvarande kursplan framskrivet som en del av Sveriges styrelseskick. Förslaget skriver tydligt fram att undervisningen ska behandla hur man som individ kan påverka samt att eleverna ska få möjlighet att uttrycka och värdera olika ståndpunkter i samhällsfrågor. Däremot är skrivningar från nuvarande kursplan som uttrycker övergripande värdegrundsfrågor såsom förmåga att ta ställning samt att undervisningen ska främja elevens vilja att delta och påverka inte framlyfta i kursplanen utan återfinns i läroplanens mål och riktlinjer.

Förslaget och den nuvarande kursplanen har annars stora likheter genom att de har fokus på att eleverna ska tillägna sig kunskaper om de grundläggande demokratiska värdena, ekonomiska frågor, det svenska styrelsesättet och samhällssystemets uppbyggnad, norm- och rättssystemet i Sve-

²² Skolverket, *Nationella utvärderingen av grundskolan 1992*.

2010-03-22

rige samt att eleverna ska utveckla förmågan att använda olika källor med ett kritiskt förhållningssätt.

Remissynpunkter

Synpunkter har inkommit från många organisationer, ett fåtal universitet och privatpersoner. Inga generella synpunkter går att urskilja. Några synpunkter som framförs berör bland annat att de mänskliga rättigheterna, inbegripet barnets rättigheter, bör skrivas fram tydligare och inte sammanblandas med de demokratiska rättigheterna. Vidare finns det en synpunkt som gäller att det borde skrivas fram i kursplanen att eleverna ska tillägna sig demokratiska värden. Samma remissinstans skriver vidare att eleven framställs som alltför passiv när det handlar om demokratiska frågor. Ytterligare en synpunkt är att metoder saknas och att dessa bör anges i det centrala innehållet. Synpunkter har också inkommit när det gäller att benämna urfolk specifikt, inte bara som en nationell minoritet i innehållet. Vidare finns det synpunkter på att enstaka specifika innehållspunkter saknas i innehållet som t.ex. droger och drogprevention.

Remissynpunkterna har beaktats genom att språk och innehåll har bearbetats för att kursplanen ska bli tydligare. Hänsyn har tagits till att de mänskliga rättigheterna, inbegripet barnets rättigheter, i det centrala innehållet ska lyftas fram och skiljas från demokratiska rättigheter.

I läroplanen uttrycks den övergripande värdegrunden, vilken ska genomsyra all undervisning, och i kursplanerna ska de ämnesspecifika kunskaperna formuleras. Därför finns i kursplaneförslaget inga skrivningar som ställer krav på att eleven inom ämnet samhällskunskap ska tillägna sig demokratiska värden.

Synpunkterna på att använda begreppet urfolk och inte bara nationella minoriteter har beaktats. Beroendeframkallande medel och vilka konsekvenser dessa kan medföra finns framskrivet i kursplanen för biologi.

Slöjd

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i slöjd

En viktig grund för förändringar i kursplaneförslaget i slöjd är resultat från Skolverkets nationella utvärdering, NU-03, där problem och brister i tillämpningen av nuvarande kursplan kunde iakttas. Resultaten från rapporten och andra studier visar att eleverna uppfattar slöjdämnet som roligt men inte viktigt och att slöjdundervisningen varken kopplas till fortsatta studier eller till yrkesliv. Dessutom visar studierna att olika lärare och skolor tolkar kursplanerna med stor variation. Generellt sett finns ett stort fokus på det praktiska görandet. Uppföljning av slöjdarbete och samtal om bedömning visar sig vara bristfälliga på många skolor.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Kursplaneförslaget i slöjd skiljer sig i grunden inte från nuvarande kursplan. Innehållet har dock i enlighet med uppdraget förskjutits från fokus på slöjdprocessen till tydligare ämnesspecifika skrivningar i både syfte och centralt innehåll. Kursplaneförslaget tydliggör också slöjdkunskapernas betydelse i samhället vilket nuvarande kursplan inte gör. Därigenom balanseras den mer ensidiga betoningen av den personliga utvecklingen i nuvarande kursplan. Även elevers värdering och reflektion kring genomfört slöjdarbete har utifrån experternas diskussion betonats i kursplaneförslaget för att lyfta fram lärandet i slöjdens arbetsprocesser. Detta ska dock inte uppfattas som att slöjdämnet teoretiseras, utan snarare att elevernas kunskapsutveckling ska tydliggöras genom uppföljning och reflektion.

Begreppet jämställdhet eller genus används inte i förslaget, till skillnad från i nuvarande kursplan, Alla elever, oavsett kön, bör kunna välja att arbeta med olika material i olika kombinationer beroende på det arbete de ska utföra.

Begreppet ”slöjdprocessen” i nuvarande kursplan är ändrat till ”slöjdens arbetsprocesser” i kursplaneförslaget, men innebörden av begreppet kvarstår. Anledningen till begreppsbytet är att lärares tolkning av begreppet ”slöjdprocessen” har varierat kraftigt och undervisningen har i hög grad inneburit ett oreflekterat görande. För att tydligare belysa slöjdarbets olika delar införs begreppen ”idéutveckling”, ”överväganden”, ”framställning” och ”värdering”. Skolverkets bedömning är att detta ska öka likvärdigheten i tolkningen av kursplanen.

Ytterligare ett sätt att förtydliga kunnandet i ämnet är att syftet i förslaget till ny kursplan framhåller hantverkskunnande, vilket inte syns i nuvarande kursplan. Det innebär att det i det centrala innehållet anges att undervisningen ska behandla sådana kunskaper som att hantera redskap, verktyg, maskiner och material liksom kunskaper om formgivning samt materialvalens och färgvalens betydelse för det sammantagna resultatet.

Sammanfattning av remissynpunkter

Ett fåtal remissyttranden har inkommit på kursplaneutkastet för slöjdämnet. Överlag anser dessa att kursplaneförslaget är bra. Vissa önskemål finns om att exempel bör tas bort eller bytas ut mot andra och att några enstaka tillägg till nuvarande skrivningar bör göras i både syftet och det centrala innehållet. Några remissyttranden riktar kritik mot kursplaneförslaget och anser att slöjdämnet har teoretiserats samt att det centrala innehållet är för omfattande. De efterlyser även de mål att sträva mot i nuvarande kursplan som är av mer generell karaktär. Dessutom anses kunskapskraven fortfarande vara för otydliga och att det är för hög ambitionsnivå för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 6 och för E-nivå i årskurs 9.

2010-03-22

Utifrån remissyttrandena har vissa omarbetningar av kursplaneutkastet i slöjd gjorts och en del av synpunkterna finns införda i syftet och det centrala innehållet. Kunskapskraven har skrivits om med ambitionen att göra dem tydligare och för att justera ambitionsnivån.

Svenska

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i svenska

Utgångspunkt för utformningen av kursplaneförslaget i svenska har varit resultat från de internationella undersökningarna PIRLS 2006 som berör 10-åringars läsförmåga, PISA 2006 som berör 15-åringars läsförmåga samt den nationella utvärdering, NU-03. Resultaten från dessa undersökningar visar en samstämmig bild av en svag men tydligt nedåtgående trend i elevernas läsförmåga. Trenden visar att andelen starka och mycket starka läsare minskar vilket innebär att allt färre elever klarar en mer komplex läsförståelse, att dra avancerade slutsatser utifrån information i helt olika delar av texten och dessutom finna svar som inte alltid står att finna direkt uttryckta i texten. Resultatet från det första nationella provet i svenska för årskurs 3²³ som genomfördes under våren 2009 visar att eleverna klarade provet som handlar om muntligt berättande bäst medan de klarade provet som handlade om läsning av faktatext sämst.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

I förslaget till ny kursplan för ämnet svenska föreslås förändringar för att vända den negativa trenden som beskrivs i de ovan nämnda undersökningarna. Detta innebär att förklaringsfaktorer som anges i de olika undersökningarna beaktas tydligt i ämnets centrala innehåll. En sådan förklaringsfaktor är, enligt PIRLS, t.ex. att elever i svensk skola sällan möter undervisning i explicita lässtrategier. Sådan undervisning är nödvändig för att eleverna ska få lära sig hur man anpassar sin läsning efter texten syfte och art. Därför lyfts nu lässtrategier fram som en särskild punkt i det centrala innehållet genom hela grundskoletiden. För att ytterligare förtydliga vad i undervisningen som ska möjliggöra att elevernas språk-, läs- och skrivförmåga utvecklas läggs också ett antal olika texttyper i det centrala innehållet.

Kursplanerevideringen innebär ingen större förändring av inriktningen i syftetexten. Även fortsättningsvis betonas språket och litteraturen. Expertgruppernas diskussioner har ofta kretsat kring balansen mellan de olika delarna av svenskämnet. Ämnet fortsätter enligt förslaget att ha inriktning på språkets kommunikativa aspekter och identitetsutveckling kvarstår som ett centralt område för ämnet. Frågor om demokratisk kompetens tonas dock ner inom ramen för ämnet men är fortsatt ett ansvar för hela utbildningen och syns i läroplanens övergripande mål.

²³ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2326>

Den nya strukturen gör att det centrala innehållet kan uppfattas som att vissa aspekter, t.ex. språkets formsida och grammatik har fått ett större utrymme. För att dessa aspekter ska sättas in i ett funktionellt sammanhang så som de är framskrivna i nuvarande kursplan måste givetvis det centrala innehållet läsas i relation till de övriga delarna i kursplanen.

Sammanfattning av remissynpunkter

Det har inkommit ett flertal remissyttranden som rör ämnet svenska. I stora drag uttrycker dessa att man är nöjd med kursplanen och de ändringar som föreslås är på detaljnivå. Kunskapskraven anses dock av många vara för ambitiösa. En remissinstans menar att förslaget inte blir tydligare än den nuvarande kursplanen, men anger inga exempel på vad som skulle kunna utvecklas.

Strukturen upplevs av flera som tydlig och stödjande för lärares planering. Ett par av remissinstanserna anser att kursplanen i huvudsak baserar sig på utveckling av skriftspråket och att talspråket därmed marginaliseras. De många innehållspunkterna framhålls som för omfattande och alltför styrande och det framförs därför önskemål om att minska ner på detaljer.

En av instanserna intar en i huvudsak kritisk ståndpunkt. Man framför bl. a att det genrepedagogiska perspektivet är alltför framträdande och att kursplanens bakomliggande ämnes- och kunskapssyn är oklar. Kritiken riktas också mot att ämnet reducerats till en mängd färdigheter som ska erövrats och att svenska som demokratiämne är bortglömt. Faran med detta, menar man, är att ämnet ska komma att bestå av momentuppdelning och färdighetsexercis. Vidare påpekar man att det mångkulturella perspektivet nämns i syftet men sedan försvinner i centralt innehåll. Det saknas också inlägg om hur språkinläring och språkutveckling går till.

Skolverket har i den vidare bearbetningen strävat efter att minska det omfattande innehållet och att balansera tal- och skriftspråk på ett bättre sätt. Inslaget av genrepedagogik har tonats ner något genom att innehållspunkterna har blivit färre. De finns dock i huvudsak kvar med hänvisning till t.ex. PIRLS som visar att svenska elever behöver öka sin läs- och skrivrepertoar för att utveckla och fördjupa sin läsförmåga. Det interkulturella perspektivet är svårt att nämna på fler ställen än i syftet i denna struktur. Interkulturella aspekter är dessutom hela skolans ansvar och inte bara svenskämnet. Farhågan att ämnet blir ett formalistiskt färdighetsämne borde minimeras av kursplanen som helhet. Den faran uppstår om läraren enbart läser punkterna i centralt innehåll och uppfattar dessa som enskilda, från sammanhanget lösryckta, moment.

2010-03-22

Svenska som andraspråk

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i svenska som andraspråk

Utgångspunkt för utformningen av kursplaneförslaget i svenska som andraspråk har utgjorts av resultat från de internationella undersökningarna PIRLS 2006 som berör 10-åringars läsförmåga, PISA 2006 som berör 15-åringars läsförmåga samt från NU03. Resultaten från dessa undersökningar visar en samstämmig bild av en svag men tydligt neråtgående trend när det gäller elevernas läsförmåga. Trenden visar att andelen starka och mycket starka läsare minskar vilket innebär att allt färre elever klarar en mer komplex läsförståelse, att dra mer avancerade slutsatser utifrån information i helt olika delar av texten och dessutom finna svar som inte alltid står att finna direkt uttryckta i texten. Den neråtgående trenden gäller, enligt undersökningarna, särskilt de elever som inte har svenska som sitt modersmål. Resultatet från det första nationella provet i svenska som andraspråk²⁴ visar att proven som handlar om läsförståelse var svårast för eleverna och att eleverna klarade det delprov som handlar om muntligt berättande bäst.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

I förslaget till ny kursplan för ämnet svenska som andraspråk föreslås förändringar som syftar till att vända den negativa trenden som beskrivs i de ovan nämnda undersökningarna. Detta innebär att förklaringsfaktorer som anges i de olika undersökningarna beaktas tydligt i ämnets centrala innehåll. En sådan förklaringsfaktor är enligt PIRLS t.ex. att elever i svensk skola sällan möter undervisning i explicita lässtrategier. Sådan undervisning är nödvändig för att eleverna ska få lära sig hur man anpassar sin läsning efter texten syfte och art. Därför lyfts nu lässtrategier fram som en särskild punkt i centralt innehåll genom hela grundskoletiden. För att ytterligare förtydliga vad i undervisningen som ska göra det möjligt för elevernas språk-, läs- och skrivförmåga att utvecklas läggs också ett antal olika texttyper till i det centrala innehållet.

I nuvarande kursplan är ämnet svenska som andraspråk ett utpräglat språkämne. Litteratur eller andra texter nämns inte i syftestexten och det anges inte heller att ämnet ska stödja elevens identitetsutveckling. Utifrån resultaten av de ovan nämnda undersökningarna lyfts dessa aspekter tydligare fram i förslaget samtidigt som t.ex. språkets ursprung, historia och utveckling i relation till detta inte lyfts fram som ett centralt innehåll.

I nuvarande kursplan för ämnet Svenska som andraspråk finns en del innehållsliga angivelser under rubriken *Ämnets karaktär och uppbyggnad*. Detta innehåll återfinns dels i förslag till syfte, dels i förslag till centralt innehåll. Kursplanens nya struktur gör att det centrala innehållet kan uppfattas som att vissa aspekter skulle försvinna, t.ex. kulturtillhörighet, medan andra aspekter, till exempel språkets formsida och grammatik, har

²⁴ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2326>

fått ett större utrymme. Detta kan bero på den nya strukturen där det inte finns någon rubrik som beskriver ämnets karaktär.

Mål att uppnå för årskurs 5 är i nuvarande kursplan formulerat ”Mål att uppnå i slutet av årskurs 5 eller efter en första del av undervisningen”. Detta öppnar för möjligheten att utgå från mål att uppnå för årskurs 5, för elever som påbörjat sin skolgång i Sverige sent och därför inte når mål att uppnå i årskurs 9. I förslaget till ny kursplan föreslås att denna skrivning tas bort. När man inte mål att uppnå i åk 9 saknar man ju behörighet till gymnasiet. Några remissinstanser har också ansett att denna skrivning skulle kunna hindra elevernas kunskapsutveckling i de fall läraren nöjer sig med att sikta på mål att uppnå för årskurs 5. Det är också problematiskt att ha en sådan skrivning när det finns kunskapskrav på tre nivåer.

Sammanfattning av remissynpunkter

Det har inkommit få yttranden avseende svenska som andraspråk. De som hört av sig är i stora drag nöjda med kursplanen och de ändringar som föreslås är på detaljnivå. Flera rör relationen mellan de båda svenskämnena och där kommer flera till slutsatsen att skillnader och likheter mellan de båda ämnena nu syns tydligt, vilket man uppskattar. Kunskapskraven anses av många vara för ambitiösa och även här finns frågor om vad som ska vara lika och vad som ska skilja de båda svenskämnena åt.

Skolämnet svenska som andraspråk ska läsas av elever med stora variationer i sina kunskaper i svenska vilket ställer särskilda krav på kursplanen. De remissinstanser som särskilt berör denna fråga anser att kursplaneförslaget kommer att fungera för detta ändamål. Man pekar dock på vikten av att bedömningsgrunderna mellan de båda ämnena måste skilja sig åt.

Några remissinstanser ifrågasätter valet att inte ange de nordiska språken i det centrala innehållet för ämnet svenska som andraspråk. De menar att många av de elever som läser svenska som andraspråk mycket väl kan ha något av de nordiska språken, eller de nationella minoritetsspråken som sitt modersmål.

Punkter om identitetsutveckling och språkets betydelse som tankeverktyg och betydelsen för frågor om makt och demokrati är sådant som några remissvar anser behöver lyftas fram tydligare än vad som görs i kursplaneförslaget

Skolverket har i den vidare bearbetningen strävat efter att ytterligare förtydliga likheter och skillnader mellan de båda svenskämnena, både strukturellt och innehållsligt. Kunskapskraven ska bearbetas vidare. De nordiska språken och de nationella minoritetsspråken står fortsatt inte nämnda i förslaget. Det är inte rimligt att elever som läser svenska som

2010-03-22

andraspråk ska läsa allt det som ingår i svenskämnet plus det som är specifikt för svenska som andraspråk.

Teckenspråk för hörande

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i teckenspråk för hörande

Vid kursplanerevisionen 2000 konstruerades ämnet i fem steg, delvis som en anpassning till den sjustegade modell som användes för kursplanerna i engelska och moderna språk och som i sin tur baserades på den europeiska referensramen för språk. I arbetet med förslaget har Skolverkets ambition varit att ytterligare harmonisera ämnet teckenspråk dels med de övriga kursplaneförslagen i engelska och moderna språk, dels med referensramen. Förslaget till kursplan är således konstruerat i sju steg, liksom kursplanerna i engelska och moderna språk. För elever som väljer att studera ämnet inom ramen för elevens val respektive språkval innebär detta att nivåerna alltjämt motsvarar steg 1 respektive 2. De kan följaktligen fortsätta med ämnet på steg 3 på gymnasieskolan, på samma sätt som moderna språk.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Skillnaden mellan dagens kursplan och förslaget syns främst i syftestexten. Förslaget ligger betydligt närmare engelska och moderna språk än vad som är fallet idag, och detta beror främst på synen på teckenspråk som ett språk bland andra. Dagens kursplan betonar tillhörigheten till dövulturen mer än förslagets mer språkliga – kommunikativa anslag. Där syftestext och centralt innehåll skiljer sig åt mellan språken beror detta på de språkliga karaktäristika som skiljer teckenspråket från andra språk.

Sammanfattning av remissynpunkter

Under slutremissen har inkommit ett mycket begränsat antal synpunkter om ämnesbeteckningen ”teckenspråk för hörande”. Synpunkter som framförts är att ämnet istället borde heta ”svenskt teckenspråk som modernt språk”, med motiveringen att detta är den enda kursplan som definierar en särskild målgrupp.

Teknik

Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i teknik

I nuvarande system har teknikämnet till skillnad från tidigare fått egen ämnesstatus och är inte längre underordnat något annat kunskapsområde. Studier och rapporter visar dock på att olika tolkningar av kursplanen förekommer och att undervisningens innehåll varierar, allt från en natur-

vetenskaplig eller samhällsvetenskaplig till en mer teknisk-praktisk tillämpning beroende på bland annat lärarens egen bakgrund och utbildning²⁵. Samtidigt är det tydligt att teknikämnets status är mycket låg. Ämnet betraktas som oviktigt av eleverna och saknar koppling till framtida gymnasie- och högskoleutbildning²⁶.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Kursplaneförslaget i teknik skiljer sig inte nämnvärt när det gäller inriktning jämfört med nuvarande kursplan. Samtliga fem perspektiv som idag är framskrivna i avsnittet ”Ämnets karaktär och uppbyggnad” finns med, men har i kursplaneförslaget blivit tydliga genom att ämnets centrala innehåll får en struktur med tre delar. Den första delen handlar om att ge eleverna verktyg att göra tekniken runt omkring dem synlig och begriplig. Grundläggande kunskaper om principer, processer och begrepp i tekniska lösningar är verktyg för att förstå tekniken. Den andra delen handlar om att göra eleverna förtrogna med vanligt förekommande arbetssätt för att lösa problem eller behov med teknik. Exempel på arbetssätt är teknikutvecklingsarbete, konstruktion och dokumentation. Den tredje delen rör teknikens roll i samhälle och vardagsliv samt teknikens konsekvenser för människan, samhället och naturen. Även kunskaper om teknikens historiska utveckling ingår. Skolverkets bedömning är att detta underlättar lärares tolkning av kursplanen.

Det som skiljer kursplaneförslaget från nuvarande kursplan är att arbetssätt för att lösa problem eller behov med teknik nu är tydligare framskrivet för att eleverna ska ges möjligheter att utveckla ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap. Teknisk dokumentation finns inte omnämnt i nuvarande kursplan. Att kommunicera med tekniska begrepp, skisser, modeller såväl digitalt som manuellt utgör en kärna inom den tekniska kunskapstraditionen. Det är nödvändigt att i kommande kursplan starkare betona ”teknikens språk”. Det kan ge ett viktigt bidrag till elevernas bildning och lärande inom kunskapsområdet samtidigt som det utvecklar begrepps-förståelse, förmåga till analys- och syntestänkande samt manuellt, visuellt och innovativt tänkande²⁷.

²⁵ Bjurulf, V. (2008). *Teknikämnets gestaltningar: en studie av lärares arbete med skolämnet teknik*. Karlstad: Karlstads universitet.

Blomdahl, E. (2007). *Teknik i skolan: en studie av teknikundervisning för yngre skolbarn*. Stockholm: Stockholms universitet.

²⁶ Teknikföretagen (2005). *Alla barn har rätt till teknikundervisning! En rapport om teknikämnet i dagens grundskola*. www.teknikforetagen.se

Teknikdelegationen (2009). *Finns teknik och är matte svårt? Årets niondeklassare svarar*. Rapport 2009:2. www.teknikdelegationen.se

²⁷ Sternberg, R.J. (2000). *Handbook of Intelligence*. Cambridge: Cambridge University Press.

Franus, Edward (2000). *Wielkie funkcje technicznego intelektu*. Krakow: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellonskiego.

2010-03-22

Sammanfattning av remissynpunkter

Ett stort antal remissyttranden har inkommit på kursplaneutkastet för teknikämnet. Det som är gemensamt för samtliga remissvar är att de är kritiska till förslaget och det finns olika förslag kring hur syfte, centralt innehåll och kunskapskrav istället borde inriktas och formuleras. Efter genomgång och analys av de olika synpunkterna kan de sorteras in i tre kategorier kring den önskade inriktningen av ämnet.

Den första kategorin anser att syftet med teknikämnet i grundskolan är att förbereda eleverna för kommande studier inom det tekniska fältet. De kunskaper som efterlyses är av grundläggande naturvetenskaplig och teknisk karaktär där principer, processer och begrepp intar en central plats. Metoder och arbetssätt för teknisk problemlösning lyfts även fram som en central del, men betoningen ligger på grundläggande kunskaper för att sedan kunna tillämpa dessa i problemlösningsarbete.

Den andra kategorin ser syftet med teknikämnet utifrån ett samhällsperspektiv där bland annat teknikens historia öppnar vägen till en djupare förståelse såväl av teknikens villkor som av många skeden i den övriga historien. Vidare betonas studier av tekniska system, delsystem samt enskilda lösningar och deras infogning i större system i syfte att få viktiga insikter i teknikens speciella karaktär och villkor. Även växelspelet, interaktionen mellan teknik och omgivning är centralt. Genom undersökningar, såväl praktiska som teoretiska, åskådliggörs den tekniska världen.

Den tredje kategorin utgörs av en mer ingenjörsmässig syn på vad som är ämnesspecifikt och vilka förmågor ämnet ska syfta till att utveckla. Teknikens arbetssätt i form av metoder och arbetssätt som design, konstruktion och tillämpningar lyfts fram för att utveckla förmågan att ta sig an tekniska utmaningar på ett insiktsfullt och innovativt sätt. I design- och konstruktionsarbetet tillämpas grundläggande naturvetenskapliga och tekniska kunskaper tillsammans med undersökningar av äldre lösningar och frågor kring ergonomi och hållbar utveckling. Även teknikens språk lyfts fram som centralt, det vill säga att använda teknikområdets uttrycksformer som skisser, ritningar, modeller av olika slag, såväl manuella som digitala. Kunskaper ska inte separeras utan ses som en helhet.

Då kritiken varit så omfattande har en grundläggande översyn av kursplaneförslaget gjorts med utgångspunkt i synpunkterna. Det förslag som nu lämnas har sökt tillgodose några av de synpunkter som lämnats i vart och ett av de tre kategorierna av remissvaren. Förslaget är en kompromisslösning där de tre grupperingarna till viss del fått sina önskemål tillgodosedda.

4.2 Specialskolan

En viktig grund för förändringar i kursplaneförslaget är specialskolans förändrade elevgrupp. Av propositionen *Elever med funktionshinder*²⁸ framgår att specialskolan utöver undervisning på teckenspråk bör anordna utbildning på svenska med tekniskt stöd.

Sedan år 2005 har det i årsredovisningarna för Specialskolemyndigheten och nuvarande Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, framkommit behov av att se över Specialskolans styrdokument för döva och hörselskadade.

Elevunderlaget i specialskolan har förändrats sedan nuvarande kursplaner för specialskolans skrevs (kursplaner och betygskriterier 2000/2002). De flesta barn som föds med grav hörselskada opereras idag och får ett cocleaimplantat vilket gör att de i varierande grad kan tillägna sig talad svenska. Andelen och antalet elever med cocleaimplantat samt hörselskadade elever har ökat och allt fler elever tillgodogör sig det svenska språket genom talad svenska med hörseltekniska hjälpmedel men, är även i behov av teckenspråk.

År 2009 hade, enligt uppgift från SPSM, nära hälften av specialskolans elever skrivits in i specialskolan efter att i något eller några år ha gått i grundskolan. Dessa elever har svenska som förstaspråk och teckenspråket lärs utifrån ett andraspråksperspektiv.

Målet för döva och hörselskadade elever är funktionell tvåspråkighet, svenska och teckenspråk, och vägen dit ser olika ut för specialskolans döva och hörselskadade elever. Specialskolans elever undervisas i olika grupperingar utifrån sitt primära språk, teckenspråk eller svenska med hörseltekniska hjälpmedel.

Kursplaneförslagen har arbetats fram i samråd med SPSM. Det genomgående i förslagen är att talat språk tydligare lyfts fram. Kursplaneförslagen har närmat sig grundskolans språkkursplaner med de anpassningar som anses nödvändiga utifrån elevernas språkliga förutsättningar. I ämnet rörelse och drama har musik lyfts in på ett tydligare sätt.

I nuvarande kursplaner finns ”tvåspråkighetskappan”, som behandlar relationen mellan teckenspråk och svenska, i anslutning till dessa kursplaner. Då tvåspråkigheten ska genomsyra hela skolans verksamhet så har delar av detta lyfts in i läroplansdelen, dvs. i *Övergripande mål och riktlinjer*.

²⁸ Prop. 1998/99:105 *Elever med funktionshinder*

2010-03-22

*Rörelse och drama***Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i rörelse och drama i specialskolan.**

Utgångspunkt för utformningen av kursplaneförslaget i rörelse och drama har varit specialskolans förändrade elevgrupp som gjort att många elever i varierande grad kan tillägna sig musik och sång. Att utifrån nuvarande kursplan tydligare skriva in musik i kursplaneförslaget har därför varit viktigt.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Kursplaneförslaget i rörelse och drama skiljer sig inte nämnvärt åt när gäller inriktning jämfört med nuvarande kursplan förutom att musik lyfts in på ett tydligare sätt. Förslaget tar likt nuvarande kursplan upp olika estetiska uttrycksformer och hur individen påverkas socialt och kulturellt. Egna upplevelser och idéer för att utveckla kunskap i ämnet betonas.

Även förmågan att samspela, analysera och reflektera lyfts fram i båda kursplanerna samt den digitala tekniken i den skapande processen. I det centrala innehållet har både kunskap om och i ämnet skrivits fram för att ge eleverna förutsättningar att uppleva, utveckla samt att få erfarenhet av olika estetiska uttrycksformer där kroppens uttrycksmöjligheter tydligare poängteras.

*Teckenspråk***Utgångspunkter inför revidering av kursplanen i teckenspråk i specialskolan.**

Utgångspunkt för utformningen av kursplaneförslaget i teckenspråk har varit nuvarande kursplan. Ambitionen med förslaget har varit att hantera dels den rent språkliga, dels den kulturella aspekten av ämnet. För de elever som kommer till specialskolan från grundskolan under sin skolgång, har nuvarande kursplan i teckenspråk inte varit relevant. Dessa elever har tillgodogjort sig undervisningen i grundskolan genom talad svenska med hörseltekniska hjälpmedel och ibland med tecken som stöd. I kursplaneförslaget har intentionerna varit att den ska gälla både för primärt teckenspråkiga elever och för primärt talspråkiga elever som kommer till specialskolan från årskurs 1, men även för dem som kommer senare. Utgångspunkt för kursplaneförslaget har varit att skriva fram ett gemensamt syfte och centralt innehåll men med kunskapskrav för teckenspråk respektive kunskapskrav för teckenspråk för nybörjare.

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Kursplaneförslaget i teckenspråk skiljer sig inte nämnvärt vad gäller undervisningens inriktning jämfört med nuvarande kursplan, utom att man i nuvarande kursplan utgår från att eleverna har teckenspråk som förstaspråk. Målsättningen är att alla elever ska nå en funktionell teckenspråkighet.

I kursplaneförslaget har en syftestext, ett centralt innehåll men kunskapskrav för, teckenspråk respektive kunskapskrav för teckenspråk för nybörjare skrivits fram. Bedömningen är att innehållet d v s de kunskaper eleven ska få möta i undervisningen är detsamma, men att bedömningen skiljer sig åt.

För de elever som är primärt teckenspråkiga och för elever som börjar sin skolgång i specialskolan görs bedömningen i kunskapskraven utifrån teckenspråk. För de elever som är primärt talspråkiga men som är i behov av en tvåspråkig undervisning och en tvåspråkig miljö och som kommer till specialskolan under sin skolgång har kunskapskrav utifrån teckenspråk för nybörjare skrivits fram.

I kursplaneförslaget har tvåspråkighetsperspektivet lyfts in tydligare än i nuvarande kursplan. Där eleven jämför och använder teckenspråk och svenska i olika situationer och i olika omfattning så liknar teckenspråkets och svenskans kursplaner varandra. Tvåspråkighetsperspektivet finns i nuvarande kursplan under teckenspråk och svenska, den så kallade teckenspråksskappan. I kursplaneförslaget har såväl att kommunicera via internet och andra medier samt att kritiskt granska och värdera olika källor lyfts in som ett långsiktigt mål i ämnet. Detta perspektiv återfinns i nuvarande kursplan i tvåspråkighetskappan, teckenspråk och svenska

I det centrala innehållet har kommunikation och språk, texter samt kultur och språk lyfts fram. I nuvarande kursplan finns dessa kunskapsområden framskrivna under rubriken Ämnets karaktär och uppbyggnad.

Svenska, engelska och moderna språk

Utgångspunkter inför revidering av kursplanerna i svenska, engelska och moderna språk i specialskolan.

Utgångspunkt för utformningen av respektive kursplaneförslag för svenska, engelska och moderna språk i specialskolan har främst varit att i så hög grad som möjligt likna motsvarande kursplaner i grundskolan. Anpassningar och tillägg har dock gjorts utifrån specialskolans döva och hörselskadade elever, deras individuella språkliga förutsättningar och deras möjlighet att tillägna sig språket genom skrift eller genom tal och skrift.

Eftersom allt fler elever tillägnar sig ett talat språk samt svenska språket i en tvåspråkig miljö är skrivningarna i nuvarande kursplan inte helt relevanta idag.

Intentionerna har varit att skriva kursplaner som i så stor utsträckning som möjligt är språkneutrala i dessa ämnen, för att de ska kunna möta såväl primärt teckenspråkiga elever som primärt talspråkiga elever

2010-03-22

Likheter och skillnader jämfört med nuvarande kursplan

Kursplaneförslaget i svenska, engelska och moderna språk i specialskolan skiljer sig inte nämnvärt åt jämfört med nuvarande kursplaner när det gäller elevernas möjligheter att tillägna sig och utveckla språk i skrift.

Kursplaneförslagen skiljer sig däremot åt jämfört med nuvarande kursplan vad gäller elevernas möjlighet att tillägna sig ett talat språk. I nuvarande kursplan står att ”svenska språket används som ett funktionellt komplement till teckenspråket och att svenska i skrift utgör en väg till kunskap för våra elever”. Att i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar tillägna sig talat språk finns med i kursplaneförslagen för samtliga språk liksom att tillägna sig språk i skrift och genom teckenspråk.

I kursplaneförslaget i svenska har tvåspråkighetsperspektivet lyfts in tydligare. Där eleven jämför och använder svenska och teckenspråk i olika situationer och i olika omfattning så liknar svenskans och teckenspråkets kursplaner varandra.

Sammanfattning av remissynpunkter på Specialskolans kursplaner

Under remissen har inga synpunkter på de specifika kursplanerna för specialskolan inkommit.

4.3 Sameskolan

Samiska

Utgångspunkter inför revidering av nuvarande kursplan i samiska

Utgångspunkt för utformningen av kursplaneförslaget i samiska har utgjorts av nuvarande kursplan i samiska. I likhet med denna har förslaget haft att hantera dels den rent språkliga, dels den kulturella aspekten i ämnet.

Likheter och skillnader med nuvarande kursplan

Det som främst syns är den stora skillnaden i textmassa mellan den befintliga kursplanen och förslaget. Nuvarande syftestext behandlar i huvudsak två teman: den samiska kulturen och samiska elevers olika förkunskaper i samiska språket. Ämnet syftar till att eleven ska utveckla en allsidig kommunikativ förmåga och kunskaper i samiska språket, vidmakthålla och vidareutveckla elevernas förstaspråkliga kompetens (gäller samiska som förstaspråk), eleven ska uppnå en funktionell behärskning av det samiska språket (gäller samiska som andraspråk), främja elevernas utveckling till funktionellt tvåspråkiga individer och vidga elevernas interkulturella kompetens och öka samhörigheten med andra ursprungs- och minoritetsfolk.

Texten om ämnets karaktär och uppbyggnad i nuvarande kursplan är mycket omfattande, vilket blir märkbart då man jämför med motsvarande

text i andra ämnen. Texten är indelad i fyra områden som dels kortfattat beskriver ämnets kärna och basen för arbetet. Större delen av denna del handlar om det samiska språkets yttre förhållanden. Vidare finns en del som beskriver vad som utgör en allsidig kommunikativ förmåga samt hur denna byggs upp. I ett kortfattat stycke berörs hur språket och litteraturen hänger ihop, samt vikten av språkutveckling genom språkanvändning i meningsfulla sammanhang. Slutligen beskrivs kortfattat sambanden mellan det samiska språket, samisk kultur och samisk historia.

I förslaget anges i syftestexten att eleverna ska utveckla kunskaper i det samiska språket i form av en allsidig kommunikativ förmåga och en språklig säkerhet i syfte att kunna kommunicera och delta aktivt i det samiska samhället. Särskilt framskrivet är kännedom om de viktigaste språkliga varieteterna. Eleverna ska också utveckla kännedom om samisk historia, näringar, kulturarv, traditioner och samiskt samhälle i syfte att de ska få möjlighet att utveckla sin samiska identitet. Därmed är det huvudsakliga innehållet i nuvarande kursplan tillgodosett.

Skolverket bedömer att syftestexten inte ska ha skilda syften för första- respektive andraspråk, och därför finns i förslaget ingen motsvarighet till andra och tredje målet i kursplanens syftestext.

Arbetsgruppen ansåg att den interkulturella kompetensen motsvaras av det sjätte kunskapsmålet i läroplanen. Enligt 3 kap. 2 § sameskolförordningen ska undervisningen ges på svenska och samiska. Av läroplanen framgår att eleven efter genomgången sameskola ska vara förtrogen med det samiska kulturarvet samt kunna tala, läsa och skriva på samiska. Det framgår alltså inte att eleven efter genomgången sameskola ska vara tvåspråkig, vilket det som jämförelse framgår av LpO94 att en döv eller hörselskadad elev ska vara efter genomgången specialskola.

Sammanfattningsvis bedöms att förslagets text i innehåll och syften motsvarar den nuvarande kursplanen. De rent språkliga kompetenserna finns med, liksom kunskapen om den samiska kulturella identiteten. Formuleringen om tvåspråkighet är borttagen av skäl som angetts ovan, och de nuvarande mål att sträva mot och mål att uppnå som kommer att regleras i läroplanstexten är också utlyfta.

Remissynpunkter

Under slutremissen har inkommit ett mycket begränsat antal synpunkter. Remissinstanserna ställer sig bakom förslaget, och uttrycker tillfredsställelse med att det dels tar hänsyn till skillnaden mellan modersmålstalare och andraspråkstalare, dels jämför samiskan med t.ex. svenskan.

Sameskolstyrelsen har synpunkter på detaljer i innehållet, bl.a. vill man använda beteckningen varietet istället för som i förslaget syd-, lule- och nordsamiska.

2010-03-22

De synpunkter som remissinstanserna anfört har i möjligaste mån förts in i kursplaneförslaget.

5 Remissynpunkter

I föregående avsnitt har de ämnesrelaterade remissynpunkterna beskrivits. I detta avsnitt redogörs för de övergripande synpunkter som inkommit samt ämnesreferensskolornas och de frivilliga referensskolornas övergripande synpunkter på kursplanerna och dess olika delar, inklusive kunskapskraven.

5.1 Övergripande synpunkter

Den övergripande responsen från remissinstanserna berör många skilda detaljfrågor och ger ingen entydig bild av generella åsikter om kursplaneförslagen. Ämnesrelaterade synpunkter har tidigare beskrivits i samband med respektive ämne.

Ett flertal remissinstanser uppfattar strukturen som tydlig och många beskriver också kursplaneförslagen som tydliga. Skolinspektionen framhåller att förslagen i stort motsvarar uppdragets krav på tydlighet.

Skolinspektionen tillsammans med ytterligare ett par instanser framhåller att kursplanerna och kunskapskraven bör konstrueras med en enhetlig inre struktur för att tydliggöra relationen mellan kursplanens olika delar och kunskapskraven. En mycket stor del av remissinstanserna har synpunkter på att anföringsmeningen till ämnenas långsiktiga mål ändrades till remissversionerna och framhåller den tidigare formuleringen som bättre. Många remissinstanser påpekar även behovet av att bearbeta kunskapskraven ytterligare.

Skolverket delar synpunkten att relationen mellan kursplanens olika delar och kunskapskraven ska vara tydlig inom ett ämne men bedömer att den inre strukturen måste anpassas efter respektive ämne och tillåtas variera mellan ämnet. Skolverket gör vidare bedömningen att den föreslagna anföringsmeningen till ämnenas långsiktiga mål bättre överensstämmer med vad som anges i uppdraget och propositionen.

5.2 Kursplaner

Sammanfattande synpunkter på ämnenas syftestexter

Såväl lärarna vid ämnesreferensskolorna som referensskolorna anser i stor utsträckning att syftestexterna är tydliga och formulerade på ett sätt som är enkelt att förstå. Ämnenas långsiktiga mål upplevs av lärarna vid ämnesreferensskolorna som ämnesspecifika och relevanta.

Skolverket har inför redovisningen av uppdraget bearbetat syftestexterna ytterligare i syfte att få dem än mer pregnanta och tydliga.

2010-03-22

*Sammanfattande synpunkter från ämnesreferensskolor***1. Syftet med ämnet [Ämne]****Välj det svarsalternativ som stämmer bäst överens med din uppfattning****1 = instämmer inte alls, 7 = instämmer helt**

	1	2	3	4	5	6	7	Vet ej	Medel	Svarande	Inget svar
Jag tycker att syftet med [Ämne] är tydligt	0,9%	0,8%	1,8%	4,4%	11,6%	42,6%	38%	0%	6,05	794	24
Jag tycker att motiveringen till att ämnet [Ämne] finns i skolan är lätt att förstå	1%	1%	1,9%	4,7%	12,6%	39,4%	39,4%	0%	6,02	780	38
Syftet är skrivet med ett språk som är lätt för mig som lärare att förstå	1%	0,5%	1,7%	4,4%	9,6%	34,3%	48,4%	0,1%	6,18	781	37
Totalt									6,08	796	22

3. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?**1 = instämmer inte alls, 7 = instämmer helt**

	1	2	3	4	5	6	7	Vet ej	Medel	Svarande	Inget svar
det finns ett tydligt samband mellan syfte och mål för undervisningen i [Ämne]	0,3%	0,9%	1,8%	4,7%	18%	46,6%	24,6%	3,3%	5,87	794	24
målen uttrycker ämnesspecifika förmågor	0,1%	1,5%	3,7%	7,6%	19,7%	39,2%	24,2%	3,9%	5,7	790	28
målen möjliggör en utmanande undervisning för eleverna	0,4%	1,6%	2%	5,4%	15,4%	37,5%	33,3%	4,3%	5,92	792	26
Totalt									5,83	795	23

2. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?**1 = instämmer inte alls, 7 = instämmer helt****För mig som lärare är målen i ämnet [Ämne]**

	1	2	3	4	5	6	7	Vet ej	Medel	Svarande	Inget svar
utvärderingsbara	0,9%	2,1%	5,7%	11,2%	23,9%	34,8%	18,4%	3%	5,4	794	24
relevanta för ämnet	0,6%	0,9%	2,1%	6,6%	16,1%	40,8%	30,6%	2,3%	5,88	791	27
lätta att förstå	0,4%	1,5%	4,3%	6,7%	21%	37,2%	26,7%	2,3%	5,71	791	27
för abstrakta	17,9%	27,9%	13%	9,3%	11,5%	13,7%	4%	2,7%	3,26	782	36
Totalt									5,06	796	22

*Sammanfattande synpunkter från referensskolor***4. Innehåller syfte och mål begrepp som ni tycker är svåra att förstå?**

	Procent	Antal
Ja, många	2,8%	5
Ja, en del	22,9%	41
Några enstaka	35,2%	63
Nej, inte alls	39,1%	70
Svarande		179
Inget svar		7

Sammanfattande synpunkter på ämnenas centrala innehåll

Såväl lärarna vid ämnesreferensskolorna som referensskolorna anser i stor utsträckning att det centrala innehållet är tydligt och strukturerat på ett överskådligt sätt. Det finns synpunkter på att innehållet behöver preciseras mer i vissa ämnen och referensskolorna anger även att det finns en del begrepp som är svåra att förstå. Ämnesreferensskolorna anger att det centrala innehållet är för omfattande i förhållande till den garanterade undervisningstiden.

Skolverket har inför redovisningen av uppdraget bearbetat såväl omfattningen av och precisionsgraden på det centrala innehållet. Även språket och begrepps användningen har setts över. Skolverket har gjort bedömningen att i de fall där ämnesspecifika begrepp inte är möjliga att omformulera med mindre än att texten tappar för mycket i pregnans och tydlighet används de inom ämnet vedertagna begreppen. Detta möjliggör för en läsare som inte har kunskap om ett specifikt begrepp att enkelt ta reda på dess betydelse.

Sammanfattande synpunkter från ämnesreferensskolor

5. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?

1 = instämmer inte alls, 7 = instämmer helt

Det centrala innehållet i ämnet [Ämne]

	1	2	3	4	5	6	7	Vet ej	Medel	Svara nde	Inget svar
är strukturerat på ett överskådligt sätt	1%	1,1%	2,5%	4,5%	18,3%	38,7%	33,3%	0,5%	5,89	786	32
är skrivet med ett språk som är lätt för mig som lärare att förstå	0,8%	1,1%	2,3%	2,9%	11,3%	37%	44,3%	0,3%	6,12	786	32
innehåller begrepp som är svåra för mig som lärare att förstå	40,1%	22%	9%	4,6%	7,7%	9,6%	6,7%	0,4%	2,73	781	37
Totalt									4,91	789	29

Sammanfattande synpunkter från referensskolor

2. Har det centrala innehållet lagom konkretionsnivå?

	Procent	Antal
Det behöver preciseras mer i de flesta ämnena	3,4%	6
Det behöver preciseras mer i vissa ämnen	35,2%	63
Det är tillräckligt preciserat i de flesta ämnena	59,8%	107
Det är alltför preciserat i de flesta ämnena	1,7%	3
Svarande		179
Inget svar		7

2010-03-22

11. Är det centrala innehållet anpassat till elevernas ålder?

	Procent	Antal
Det är för avancerat i de flesta ämnena	7,2%	13
Det är för avancerat i vissa ämnen	37,6%	68
Det är rimligt i de flesta ämnena	55,2%	100
Det är inte nog avancerat i de flesta ämnena	0%	0
Svarande		181
Inget svar		5

5. Innehåller centralt innehåll begrepp som ni tycker är svåra att förstå?

	Procent	Antal
Ja, många	1,7%	3
Ja, en del	22,7%	41
Några enstaka	37,6%	68
Nej, inte alls	38,1%	69
Svarande		181
Inget svar		5

Sammanfattande synpunkter på relationen mellan ämnens syfte och centrala innehåll

Såväl lärarna vid ämnesreferensskolorna som referensskolorna anser i stor utsträckning att relationen mellan ämnens syften och centrala innehåll är tydlig.

Skolverket har inför redovisningen av uppdraget bearbetat strukturen i ämnens syften och centrala innehåll för att tydliggöra relationen ytterligare.

*Sammanfattande synpunkter från ämnesreferensskolor***6. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?**

1 = instämmer inte alls, 7 = instämmer helt

	1	2	3	4	5	6	7	Vet ej	Medel	Svar ande	Inget svar	
Det finns ett tydligt samband mellan ämnets centrala innehåll och syftet med undervisningen	0,5%	1%	2%	5%	20,1%	45,4%	25,7%	0,3%	5,83	786	32	
Omfattningen av det centrala innehållet i ämnet [Ämne] är rimligt i förhållande till den garanterade undervisningstiden	11,1%	12%	11,5%	14,7%	21,8%	15,3%	7%	6,6%	4,05	784	34	
	Totalt									4,94	787	31

*Sammanfattande synpunkter från referensskolor***7. Är sambandet mellan syfte med undervisningen och mål för undervisningen tydligt?**

	Procent	Antal
Ja, definitivt	50%	88
Ja, till viss del	38,1%	67
Nej, inte tillräckligt	10,2%	18
Nej, inte alls	1,7%	3
Svarande		176
Inget svar		10

Sammanfattande bedömningar kring kursplanernas påverkan på den egna undervisningen

I nedanstående tabell redovisas lärares bedömning kring vilken påverkan kursplaneförslagen skulle ha på deras undervisning. Av tabellen kan man dra slutsatsen att kursplanerna har potential att förändra undervisningen både när det gäller omfattning och inriktning.

Sammanfattande synpunkter från ämnesreferensskolor

18. Om du ser att du behöver göra förändringar i din undervisning i och med införandet av de nya kursplanerna, vilka är i så fall dessa?

	Procent	Antal
Innehållet i undervisningen kommer bli mer omfattande	47,1%	356
Innehållet i undervisningen kommer bli mindre omfattande	1,3%	10
Innehållet i undervisningen kommer ha ett annat fokus	33,3%	252
Innehållet i undervisningen kommer inte förändras	18,4%	139
Innehållet i undervisningen kommer i högre grad fokusera på att utveckla elevernas förmågor	37%	280
Svarande		756
Inget svar		62

5.3 Kunskapskrav

Sammanfattande synpunkter på kunskapskraven

Såväl lärarna vid ämnesreferensskolorna som referensskolorna anser att kunskapskraven är relativt tydliga men de behöver bearbetas ytterligare för att bidra till en likvärdig bedömning. Kunskapskraven bedöms också vara något för höga.

Sammanfattande synpunkter från ämnesreferensskolor

8. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?

1 = instämmer inte alls, 7 = instämmer helt

Kunskapskraven i [Ämne]

	1	2	3	4	5	6	7	Vet ej	Medel värd	Svar ande	Inget svar	
är tydliga för mig som lärare för att göra bedömningar av elevernas kunskaper	1,8%	3,9%	7,6%	11,3%	26,1%	33,6%	14,8%	0,9%	5,18	789	29	
bidrar tillsammans med målen och centralt innehåll till en likvärdig bedömning av elevernas kunskaper	2%	5,7%	7,5%	10,4%	28,1%	29,9%	11,2%	5,1%	5,02	786	32	
är relevant i förhållande till ämnets syfte och mål	1%	1,7%	4,6%	7,3%	18,1%	43,9%	20,9%	2,4%	5,62	783	35	
									Totalt	5,27	790	28

2010-03-22

9. Vad anser du om kunskapskravens nivå?

	alldeles för låga	för låga	något för låga	varken för höga eller för låga	något för höga	för höga	alldeles för höga	Vet ej	Medel	Svarande	Inget svar	
Kunskapskraven i årskurs 3 är	0%	0%	0,7%	45,2%	18,5%	6,6%	3%	26,1%	4,54	303	28	
Kunskapskraven i årskurs 6 är	0%	0%	1,4%	41,9%	19,5%	12,1%	4,5%	20,6%	4,7	737	54	
Kunskapskraven i årskurs 9 är	0,3%	0%	3,8%	42,2%	15,2%	10,5%	5,4%	22,7%	4,62	765	53	
									Totalt	4,62	786	32

12. Ange vad du anser om ambitionsnivån för godtagbara kunskaper i årskurs 3 i förhållande till ambitionsnivån för nuvarande mål att uppnå i årskurs 3.

Godtagbara kunskaper i årskurs 3

	Procent	Antal
har betydligt högre ambitionsnivå än nuvarande mål att uppnå i årskurs 3	8,5%	11
har något högre ambitionsnivå än nuvarande mål att uppnå i årskurs 3	42,3%	55
motsvarar nuvarande mål att uppnå i årskurs 3	16,9%	22
har lägre ambitionsnivå än nuvarande mål att uppnå i årskurs 3	1,5%	2
har betydligt lägre ambitionsnivå än nuvarande mål att uppnå i årskurs 3	0%	0
Jag har ingen uppfattning om kunskapskraven i årskurs 3	30,8%	40
	Svarande	130
	Inget svar	12

13. Ange vad du anser om ambitionsnivån för betygssteget E i årskurs 6 i förhållande till nuvarande mål att uppnå i årskurs 5.

Jämförelsen avser två olika årskurser, men ger ändå viktig information om de nya kraven ligger på en rimlig nivå i relation till nuvarande mål att uppnå i årskurs 5.

Med utgångspunkt mål att uppnå i årskurs 5 har betygssteget E i årskurs 6

	Procent	Antal
betydligt högre ambitionsnivå	9,2%	68
högre ambitionsnivå	26,4%	194
rimlig ambitionsnivå	37,4%	275
lägre ambitionsnivå	1,2%	9
betydligt lägre ambitionsnivå	0,5%	4
Jag har ingen uppfattning om kunskapskraven i årskurs 6	25,3%	186
	Medel	2,43
	Svarande	736
	Inget svar	55

14. Ange vad du anser om ambitionsnivån för betygssteget E i årskurs 9 i förhållande till ambitionsnivån för dagens betygssteg Godkänt i årskurs 9.

Betygssteget E i årskurs 9 har

	Procent	Antal
betydligt högre ambitionsnivå än dagens betygssteg Godkänt i årskurs 9	7,7%	58
något högre ambitionsnivå än dagens betygssteg Godkänt i årskurs 9	31,6%	239
motsvarar dagens betygssteg Godkänt i årskurs 9	27,1%	205
lägre ambitionsnivå än dagens betygssteg Godkänt i årskurs 9	4,5%	34
betydligt lägre ambitionsnivå än dagens betygssteg Godkänt i årskurs 9	0,5%	4
Jag har ingen uppfattning om kunskapskraven i årskurs 9	28,7%	217
	Medel	2,42
	Svarande	757
	Inget svar	61

*Sammanfattande synpunkter från referensskolor***3. Bidrar kunskapskraven till en likvärdig bedömning av elevernas kunskaper?**

	Procent	Antal
Ja, definitivt	13,9%	25
Ja, till viss del	53,3%	96
Nej, inte tillräckligt	26,7%	48
Nej, inte alls	6,1%	11
	Svarande	180
	Inget svar	6

6 Allmänt råd

I uppdraget anges att Skolverket ska utarbeta allmänna råd om de nya kursplanerna och kunskapskraven.

Allmänna råd är myndighetsanvisningar om hur författningar bör tillämpas. För att det ska vara möjligt att utarbeta allmänna råd om kursplanerna och kunskapskraven är det nödvändigt att kursplaner och kunskapskrav såväl som skollag och respektive skolformsförordning är fastställda. Enligt Skolverkets bedömning bör det vara möjligt att ha ett allmänt råd färdigt till läsårsstarten 2011, givet att nödvändiga riksdags- och regeringsbeslut då är fattade.

2010-03-22

- Bilaga 1 Inbjudna organisationer och myndigheter
- Bilaga 2 Förändringsbehov med anledning av ny skollag
- Bilaga 3 Förslag till läroplan för grundskolan
- Bilaga 4 Förslag till läroplan för specialskolan
- Bilaga 5 Förslag till läroplan för sameskolan
- Bilaga 6 Förslag till kursplaner för grundskolan inklusive kunskapskrav
- Bilaga 7 Förslag till kursplaner för specialskolan inklusive kunskapskrav
- Bilaga 8 Förslag till kursplaner för sameskolan inklusive kunskapskrav
- Bilaga 9 Sammanställning av remissinstanser